

Stavovi odgojitelja o slobodnom vremenu obitelji i djeteta u doba pandemije COVID-19

Beljan, Mihaela

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:412378>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-12**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

MIHAELA BELJAN

STAVOVI ODGOJITELJA O SLOBODNOM VREMENU
OBITELJI I DJETETA U DOBA PANDEMIJE COVID 19

Završni rad

Pula, travanj, 2022.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

MIHAELA BELJAN

STAVOVI ODGOJITELJA O SLOBODNOM VREMENU
OBITELJI I DJETETA U DOBA PANDEMIJE COVID 19

Završni rad

JMBAG: 0303077813

Studijski smjer: Preddiplomski stručni studij Predškolski odgoj

Predmet: Obiteljska pedagogija

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Pedagogija

Znanstvena grana: Obiteljska pedagogija

Mentor: doc. dr. sc. Sandra Kadum

Pula, travanj 2022.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani KIMARIJA BEHAN, kandidat za prvostupnika PREDŠKOLSKE ODGOJA ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljeni način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskoršten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, travnj 2022.

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, MIHAELA BEHAN dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrića u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj Završni rad pod nazivom STAVOKI ODGOVORITELJA O SLOBODNOM VREMENU OBITELJI I DJETETA U DOBA PANDEMIJE COVID 19 koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrića u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, travanj 2022.

Potpis

SADRŽAJ

1.	UVOD	6
2.	OBITELJSKA PEDAGOGIJA	7
2.1.	Pojam.....	7
2.2.	Pojam obitelji	7
2.3.	Funkcije obitelji	9
2.4.	Suvremene obitelji	10
3.	ODGOJ DJETETA U OBITELJI I PREDŠKOLSKOJ USTANOVI	13
3.1.	Uloga roditelja unutar obitelji	13
3.2.	Kompetencije roditelja	14
3.3.	Definiranje odgoja i značaj predškolske ustanove	15
3.4.	Roditeljstvo i stilovi	16
3.5.	Slobodno vrijeme djeteta i obitelji	17
3.6.	Vrijednost ekološkog odgoja.....	18
4.	POJAVA PANDEMIJE COVID 19 VIRUSA I UTJECAJ NA DRUŠTVO	20
4.1.	Pojava pandemije COVID-19	20
4.2.	Mjere suzbijanja pandemije COVID-19	20
4.3.	Pandemija COVID-19 i utjecaj na društvo	21
4.4.	Utjecaj pandemije COVID 19 na predškolsku djecu	23
4.5.	Preporuke za rad u uvjetima pandemije COVID 19	23
4.6.	Covid 19 bolesti	25
4.7.	TECPDS - iskustava odgojitelja u radu za vrijeme pandemije COVID 19	27
5.	ISTRAŽIVANJE.....	28
5.1.	Cilj istraživanja	28
5.2.	Uzorak istraživanja i populacija.....	28
5.3.	Metode, postupci i instrumenti istraživanja	28
5.4.	Obrada podataka.....	29
5.5.	Rezultati	29
6.	ZAKLJUČAK	40
7.	SAŽETAK.....	41
7.	SUMMARY	42
8.	LITERATURA.....	43
9.	PRILOZI I POPIS GRAFOVA	47
9.1.	Prilog 1. Anketni upitnik.....	47
9.2.	Prilog 2. Grafovi.....	49

1. UVOD

U ovom radu obrađuje se tematika vezana uz stavove odgojitelja prema slobodnom vremenu djeteta i roditelja za vrijeme pandemije. COVID-19 izazvao je duboke promjene u različitim dimenzijama svakodnevnog života. Društveno distanciranje i pitanja vezana uz udaljenost između ljudi doveli su do novih odluka. Najviše se to vidjelo kod djece koja su imala svakodnevne obveze odlaska u vrtić, školu itd. Društveno distanciranje smatra se mjerom predostrožnosti radi smanjenja osobnih kontakata, a trebalo bi usporiti prijenos virusa tamo gdje bi ljudi uglavnom kontaktirali. Posljedično, prostor među ljudima se povećao, a učestalost kontakata smanjila.

Budući da su djeca svakodnevno u vrtićima, odgojitelji sa njima provode veći dio njihovog dana, te su u međusobnom fizičkom kontaktu i interakciji, odgojne ustanove su bila jedne od glavnih dimenzija koju je trebalo ozbiljno i što brže uzeti u obzir na početku pandemije. Sve su vrste obrazovnih institucija bile zatvorene u mnogim zemljama, kao i u Hrvatskoj, te je to dovelo do različitih promjena u dječjem ponašanju.

2. OBITELJSKA PEDAGOGIJA

2.1.Pojam

Pedagogija koja se najčešće shvaća kao pristup poučavanju, teorija je i praksa učenja te kako taj proces utječe i na koji utječe socijalni, politički i psihološki razvoj djeteta. Pedagogija, uzeta kao akademska disciplina, proučava kako se znanje i vještine prenose u obrazovni kontekst i razmatra interakcije koje se odvijaju tijekom učenja. I teorija i praksa pedagogije uvelike se razlikuju, jer odražavaju različite socijalne, političke i kulturne kontekste (Čudina i Obradović, 2006) Pedagogija se često opisuje kao čin podučavanja. Pedagogija koju su usvojili odgojitelji oblikuje njihove postupke, prosudbe i druge nastavne strategije uzimajući u obzir teorije učenja, razumijevanje učenika i njihove potrebe te pozadinu i interese pojedinih učenika.

Njezini se ciljevi mogu kretati od promicanja liberalnog obrazovanja (opći razvoj ljudskog potencijala) do užih specifičnosti strukovnog obrazovanja (davanje i stjecanje određenih vještina). Konvencionalne zapadnjačke pedagogije na odgojitelje gledaju kao na nositelja znanja, a na djecu kao na primatelja znanja, ali teorije pedagogije sve više identificiraju dijete kao agenta, a odgojitelja kao voditelja (Čudina Obradović i Obradović, 2006).

Nastavnim strategijama upravljaju djetetova prethodna znanja i iskustva, situacija i okruženje, kao i ciljevi učenja koje su postavili. Jedan od primjera bila bi sokratska metoda. Obiteljska pedagogija radi na formiranju obiteljskih vrijednosti djeteta, upoznavanje s glavnim smjerovima, oblicima i metodama interakcije s obitelji u obrazovnim institucijama (temeljeno na aktivnostima i praktična komponenta).

2.2.Pojam obitelji

Kada je riječ o obitelji, može se reći da postoji više različitih definicija i shvaćanja. Obitelj je temeljna društvena zajednica koja je u stalnoj interakciji sa svojim okruženjem. Kao dinamičan, promjenjiv sustav, ona se mijenja zajedno s društvom kojega je dio, pa stoga u osnovi njezina preobražaja i transformacija društva u cjelini (<https://hrcak.srce.hr/file/46789>).

Tijekom povijesti obitelj je doživjela niz značajnih promjena. U razdobljima društvenih tranzicija i obitelj se mijenjala i prolazila krize, ali nije nestala. Obiteljske krize su znak da se obitelj mora mijenjati jer njezina struktura, organizacija ili sustav vrijednosti na članove djeluju ograničavajuće i ometaju funkcionalne obiteljske procese (Maleš i Kušević, 2011).

Mnogi sociolozi smatraju obitelj kamenom temeljcem društva. Ona tvori osnovnu jedinicu društvene organizacije, i teško je zamisliti kako bi ljudsko društvo moglo funkcionirati bez

nje(Haralambosi Heald, 1980).

U obitelji čovjek započinje svoj životni put, obitelj mu je početak, izvor i korijen. Zašto se simbolički djeci crtaju obiteljska stabla? Da bi mu se na slikoviti način pojasnile sve osobe koje stvaraju tu obitelj. Ali to stablo kreće od dna, od korijena. Taj korijen je jedna obitelj. Kako stablo raste, stvaraju se nove grane, stvara se velika krošnja. Tako je i sa obitelji, prvo se stvara jedna, zatim ta jedna obitelj sa drugom, stvaraju novu obitelj. Proširuju se u još novih obitelji. Svaki čovjek je dio društva, zajednice, „nijedan čovjek nije otok, sam po sebi cjelina. Svaki je čovjek dio Kontinenta, dio Zemlje...“ (E. Hemingway, 1940). Što onda znači da je obitelj izvor, početak i korijen čovječanstva.

Murdock definira obitelj kao „društvenu skupinu koju karakterizira zajedničko prebivanje, ekonomska suradnja i razmnožavanje. Ona uključuje oba spola, od kojih najmanje dvoje održavaju društveno odobrenu spolnu vezu, i jedno ili više djece, vlastite ili usvojene, od tih odraslih koji spolno ohabitiraju“ (Haralambos i Heald, 1980).

Nadalje, obitelj se definira i kao sustav pojedinaca koji na razne načine zadovoljavaju svoje potrebe, no zajednički cilj im neugoda svakog člana. Kvalitetna obitelj koja je poticajna i sretna smatra se onom u kojoj vladaju kvalitetni međuodnosi i u kojoj se svi članovi razvijaju u zdravom i pozitivnom smjeru (Ranogajec Benaković, Galetić i sur. 2009).

Obitelj u sebi nosi funkcije koje je određuju i neophodne su za njen opstanak u društvu. U ovom poglavlju navest ću nekoliko autora koji te funkcije dijele na nekoliko vrsta.

Obitelj današnjeg doba naziva se moderna i postmoderna obitelj, koju čini suvremena obitelj koja može biti funkcionalna i disfunkcionalna. Funkcionalna obitelj je poželjna obitelj jer njeni čimbenici kod djeteta potiču zdrav i kvalitetan razvoj. Ukoliko se roditelji odluče za širenje svoje obitelji, njihova glavna zadaća je dati djetetu pravilan odgoj i razvoj.

Taj odgoj se gleda u užem značenju kao usmjerenost na njegovanje i oblikovanje osobnosti djeteta, a u širem značenju obuhvaća djelovanje na sve sfere razvoja djeteta, te isto tako u odnosu na srodne pojmove koji s njime imaju poveznicu. Obitelj je ta koja kod djeteta razvija stavove moralnog, intelektualnog, tjelesnog, estetskog i radnog odgoja i o njoj ovisi kako će dijete shvaćati sebe i svijet oko sebe.

Roditeljstvo je najvažnija uloga u životu. Da bi roditelj bio dobar, potrebne su mu kompetencije koje gradi svakim danom, kroz razgovore, informiranje i osobno usavršavanje. Isto tako se shvaća kao najvažnija životna uloga u kojoj su majka i otac primarni odgojitelji. Njihove različite uloge i njihova zajednička uključenost u odgoj primarno djeluju na cjelovit razvoj

djeteta. Kakav će biti odgoj i kakve posljedice će donijeti, može se zaključiti kroz roditeljske stilove odgoja (Čudina Obradović i Obradović, 2006).

Osobine i postupci roditelja na kojima se temeljio odgoj, bit će vidljivi kroz cjelokupno ponašanje djeteta koje se u grubo dijeli na četiri osnovna tipa: razmaženost, agresivnost, privrženost i samopouzdanje.

Kako bi utjecaj roditeljskog odgoja bio kompetentan, potrebno je surađivati s predškolskom ustanovom, razvijati roditeljske kompetencije i spoznaje, učiti se. Najbolji rezultati sigurno će biti ukoliko su kompetencije roditelja i odgojitelja usklađene prema istom cilju za dijete. Uobičajeno je, i u praksi najčešće korišteno, izmjenjivanje roditeljskog i odgojiteljskog iskustva i prakse kroz roditeljske sastanke, individualne sastanke, radionice ili zajednička druženja (Maleš i Kušević, 2011).

2.3.Funkcije obitelji

Univerzalne funkcije označuju kao seksualnu, reproduktivnu, ekonomsku i odgojnu. Sve one su bitne za obitelj jer se nadovezuju jedna na drugu te poručuju da „bez seksualne i reproduktivne funkcije ne bi bilo članova društva, bez ekonomske funkcije, naprimjer, nabave i pripreme hrane, život bi se ugasio, a bez odgoja, kako Murdock (1968) naziva socijalizaciju, ne bi bilo kulture.

Funkcije obitelji:

- Seksualna funkcija ističe uloge majke i oca, te naglašava ljubav i spolnu aktivnost između supružnika.
- Reproductivna funkcija se nadovezuje na seksualnu čija je glavna uloga razmnožavanje i podizanje nataliteta koji je u većini obitelji u padu.
- Ekonomska funkcija osigurava egzistenciju i ostale stvari potrebne za život. Kako bi se osigurao kvalitetan život u obitelji, potreban je novac.
- Odgojna funkcija je najbitnija jer je temelj razvoja djeteta u odraslog čovjeka (Haralambos i Heald, 1980).

Ona svojim modelom pokazuje roditeljske uzore i prenosi iskustva s naraštaja na naraštaj. Suprotno Murdocku, Parsons (prema Haralambos, Heald, 1980) svoju analizu funkcija obitelji provodi u američkom društvu, no njegove ideje imaju širu primjenu koja se svodi na temeljnu i nesvedivu funkciju. Prema njegovim analizama funkcije obitelji se dijele na primarnu socijalizaciju djece, te na stabilizaciju odraslih osoba pripadnika društva (Haralambos i Heald, 1980).

Odgojnim funkcijama smatra biološko-reproduktivne, odgojne, gospodarske te one koje su malo drugačije – društvenokulturne, moralne, religijske i domoljubne:

- Društveno-kulturne funkcije su funkcije koje obitelj uči dijete u pogledu→ stavova, radnih, higijenskih, društvenih i drugih navika. Obitelj je ta koja daje temelje ponašanja i odnosa prema okolini.
- Moralne funkcije dijete dobiva isto tako u obitelji kroz učenje o poštovanju, iskrenosti, ljubavi, dogovaranju i sl. Religijske funkcije dijete poprima onako kakva mu je obitelj i u što obitelj vjeruje. Dijete će kroz period odrastanja biti odgojeno na način na koji njegova obitelj funkcionira, a kasnije će samo odabrati svoju vjeru i vjerovanje.
- Domoljubne funkcije sadrže u osnovi ljubav prema svome domu, naselju, gradu, državi (Stevanović, 2000).

Uz već navedene funkcije obitelji, Stevanović (2000) navodi tri funkcije suvremene obitelji, prenošenje moralnih vrijednosti i one kojima daje najviše važnosti su socijalizacija i odgoj:

- Socijalizacija najprije započinje u obitelji, a potom se širi na vrtić, školu, društvenu okolinu. Za razvoj mlade ličnosti posebno su odlučujuće prve godine života kada dijete stječe prva iskustva i navike. Danas se socijalizacija shvaća kao međutjecaj-utjecaj roditelja i okoline na dijete, ali i djeteta na okolinu,
- Odgojnu ulogu obitelji objašnjava kao posljedicu raznih čimbenika od kojih se obitelj sastoji. Veoma bitan čimbenik je spol djeteta, naročito na selu, gdje su muška djeca bila poslana na školovanja, a ženska djeca su ostajala kod kuće i učila kućanske poslove.

2.4.Suvremene obitelji

Kako dolazi do promjena u društvu, tako dolazi i promjena u obiteljima. S pojavom industrijske revolucije obiteljski život se drastično mijenja. Zbog poslova udaljenih od obiteljskog doma članovi obitelji sve manje vremena provode zajedno te njihovu ulogu u odgoju preuzimaju ostale institucije.

Haralambos i Holborn navode kako društvo u tim razdobljima ima najdublju transformaciju u povijesti čovječanstva koja se dogodila upravo zbog industrijalizma, kapitalizma, urbanizacije i demokracije. Vrijeme modernizma karakteriziraju nuklearne, obitelji kojih je obilježje postojanje jasnih i često vrlo krutih granica između privatnog i društvenog života, radnog mjesta i doma, djece i odraslih(Haralambos i Heald, 1980).

Osnovna obilježja suvremenih obitelji su (Ljubetić, 2007):

- Jasne granice između doma i radnog mjesta.
- „Romantična ljubav“ postaje glavni čimbenik u izboru supružnika.
- Majka je jedini zakonski staratelj.
- Djeca žive pod „staklenim zvonom“, previše su zaštićena te kasnije sazrijevaju.
- Velika usredotočenost roditelja na dijete i njegove potrebe.
- Burno tinejdžerstvo koje potiče na odvajanje od roditelja.

Prijelaz od modernizma k postmodernizmu turbulentan je i dinamičan proces koji je u obiteljima izazvao niz strukturalnih i drugih promjena, pa se obitelji s jednim roditeljem, surogat-majke, homoseksualne obitelji i ostale varijante postmodernih obitelji mogu shvaćati i kao negativne posljedice tih trendova.

Postmoderne obitelji su malobrojne i neovisne o rodbini, a osnovna obilježja su im: utemeljenost većine života na elektroničkom tj. simboličkom planu te s tim u svezi značajno veća potreba za umnim radom, simbolički kontakti ili kontakti putem medija, veliki broj nestalih fizičkih, simboličkih ili društvenih veza, simbolički konflikti, velika potreba za prikupljanjem i obradom apstraktnih podataka (Ljubetić, 2007).

U razdoblju postmodernizma se ruše čvrste i jasne granice između obitelji i svijeta koji je okružuje, majka više nije samo domaćica, već je zaposlena žena s karijerom, te njenu ulogu, s obzirom da je navedena kao zakonski staratelj, sve više preuzimaju predškolske ustanove i profesionalci.

U današnje vrijeme kako je već navedeno ranije zbog okolnih faktora sve češće dolazi do obiteljskih promjena. Jedno od temeljnih obilježja suvremenih obitelji je njihova strukturalna raznolikost.

Obilježja obitelji koja se sastoji od muža, žene i djece te započinje brakom može se samo djelomično prihvatiti. „Bez obzira na to o kakvoj obitelji govorimo, ključna je riječ odnosi – ili veze, kako ih nazivamo u svakodnevnom jeziku – a kvaliteta naših odnosa/veza određuje koliko ćemo napredovati i koliko ćemo se zdravo razvijati kao ljudska bića“ (Stevanović, 2000).

Osnovna podjela i tipologija suvremenih obitelji je navedena da postoji nekoliko tipova obitelji s kojima se u današnje vrijeme možemo susresti (Stevanović, 2000):

- potpuna obitelj: „ Svaka ona obitelj koju sačinjavaju oba roditelja i djeca i koji žive u zajedničkom domaćinstvu. Potpuna obitelj je najprisutnija u vrijeme rađanja, odrastanja i školovanja djece, sve dok odrasla djeca ne zasnuju svoju obitelj.

- nepotpuna obitelj: Obitelj u kojoj o djetetu skrbi samo jedan roditelj, a koja je postala nepotpuna zbog smrti jednog roditelja, rastave braka i sl.
- proširena obitelj: Obitelj u kojoj uz roditelje i dijete žive bake i djedovi.
- adoptirana obitelj: Bračni parovi zajedno sa djetetom čine adoptiranu obitelj. Parovi koji najčešće posvoje dijete su parovi koji ne mogu dobiti biološko dijete, a žele ljubav prenijeti na drugo dijete, te osnovati svoju vlastitu obitelj.
- poočim ili pomajka u obitelji: zbog smrti, razvoda, napuštanja i drugih razloga, u zajednici više nije prisutan jedan od bioloških roditelja, te drugi biološki roditelj ostaje sam sa djecom i ženi se/udaje za drugog bračnog druga.

Osim ove tipologije obitelji, postoji sve više homoseksualnih zajednica koje isto tako žele formirati svoju obitelj na principu posvojenja djeteta. Posebnu kategoriju obitelji čine obitelji koje su zbog prirode posla ostale samo s jednim roditeljem dok drugi obavlja svoje poslovne dužnosti (pomorci, istraživači) te ove obitelji provode jako malo vremena zajedno i rjeđe komuniciraju. Isto tako autorica navodi još jedan tip obitelji koju naziva baka ili djed obitelj u kojoj najčešće baka preuzima ulogu skrbnika djeteta.

Stoga, je vrlo vjerojatno kako će djeca koja odrastaju u takvim obiteljima biti bolje pripremljena za zasnivanje svojih budućih obitelji. Zdrava obitelj je temelj cjelokupnog djetetovog razvoja. Optimizam, zajedništvo, ljubav i poštovanje bit će djetetu pozitivan model za daljnji život. Zdrava i poticajna obitelj živi u čistoj i urednoj sredini, a svi članovi pridonose održavanju obiteljskog okoliša. Također, važna za zdravu obitelj je okvirna organizacija rada za svakog člana, organiziranje zajedničkih aktivnosti kao što su neki zajednički obroci, zajedničko slobodno vrijeme, izleti i ljetovanja.

Bitno je za kvalitetnu obitelj da njezini članovi imaju neke važne zajedničke vrijednosti i prioritete. Obrazovanje članova jedna je od bitnijih zajedničkih vrijednosti, a zatim su to međusobno povjerenje, česta komunikacija, te snošljivost i poštovanje individualnih sloboda unutar dogovorenih granica (Čudina Obradović i Obradović, 2006).

3. ODGOJ DJETETA U OBITELJI I PREDŠKOLSKOJ USTANOVI

3.1. Uloga roditelja unutar obitelji

Obitelj je prvi i dugoročni kontekst za razvoj djeteta. Drugi konteksti također oblikuju razvoj djece, ali po snazi i dubini tog utjecaja ni jedan se ne može mjeriti s obitelji. Dijete provodi najveći dio vremena u obitelji, a članovi obitelji su mu prvi skrbnici i odgojitelji.

Obitelj je vrlo bitna jer u njoj dijete stječe prve radosti, doživljaje i iskustva, a možemo zaključiti da sve to značajno pridonosi djetetovom daljnjem razvoju i sveukupnoj dobrobiti. Danas se na obitelj gleda kao složenu i povezanu cjelinu: na sustav koji se sastoji od više podsustava, a zajedno čine dio šireg sustava (Stevanović, 2000).

Obitelj kao sustav karakterizira cjelovitost, dok su njegovi dijelovi organizirani i u međusobnoj su interakciji. Promatranje obitelji kao sustava povezano je sa ekološkom teorijom obitelji koja podrazumijeva da su ljudi u interakciji sa svojim okruženjem. Obiteljski ekosustavi zapravo su podvrsta ljudskih ekosustava koje je opisao Bronfenbrenner (1979). Utjecaj obitelji na djecu teško je općenito istraživati jer pod tim pojmom mislimo na ponašanje roditelja i okolinu koju oni stvaraju za razvoj djece, a pri tome se zaboravlja da roditelji na djecu imaju dvojak utjecaj: oni s djecom imaju dio zajedničkog naslijeđa, ali i zajedničku okolinu (Čudina Obradović i Obradović, 2006).

Tijekom djetetovog ranog djetinjstva, roditelji imaju najviše utjecaja na njegov odgoj. Roditelji moraju imati vještine, znanje i moraju biti učinkoviti u ostvarivanju rezultata koji se očekuju od njih. Drugim riječima, moraju biti kompetentni, te se od njih očekuje da razvijaju djetetove pozitivne i poželjne osobine (Kadum, Lepičnik i Hmelak, 2021).

Naslijeđe i okolina donekle su povezani te je teško odrediti što stvarno utječe na razvoj i osobine djeteta. Obiteljska okolina i djetetovo naslijeđe mogu biti povezani na tri načina: pasivno, aktivno te reaktivno što znači da mogu biti u interakciji.

Dijete samo traži i bira dijelove okoline koji su najpoticajni za razvoj sposobnosti za koje ima genetske predispozicije. Veći utjecaj naslijeđa u ponašanju djeteta bit će izražen u obiteljima popustljivog i zanemarujućeg odgojnog stila, dok će kruti i strogi odgoj zaustavljati izražavanje nasljednih osobina.

3.2.Kompetencije roditelja

Od prvoga dana postojanja djeteta, roditelji su ti koji su njegovi kreatori života. Kreiraju mu rutine, navike, te životni put. Dolazak djeteta za svakog roditelja predstavlja veliki korak u njegovom životu, te promjenu koja mu život okreće na drugu stranu. Prema Čudina- Obradović (2003), roditelji dolaskom djeteta mijenjaju svoje mišljenje, osjećaje i ponašanje, te dolazi do pozitivnih i negativnih osjećaja.

Svaki roditelj teži što boljem odgoju i roditeljstvu. Ali da bi uspjeli u svojoj želji i težnji za što kvalitetnijim odgojem, moraju imati odgovarajuće kompetencije. Kompetentni roditelji su samopouzdaniji, te djetetu osiguravaju poticajno okruženje za optimalan razvoj. Kompetencijama roditelji razvijaju emocionalne, fizičke, intelektualne i društvene potrebe (Stričević,2011). Kompetencije označuju razvijanje temeljnih sposobnosti koje nisu urođene, niti su nastale sazrijevanjem (White, 1959). Prema Mlinareviću i Tomasu (2018) kompetencije predstavljaju sposobnost korištenja znanja, vještina i društvenih i osobnih sposobnosti, te sposobnost razumijevanja drugih kako bi se ostvarilo funkcioniranje međuljudskih odnosa. Nisu urođene, nego se stječu tokom života, a ovise o osobnoj volji i želji pojedinca za razvijanjem kompetencija.

Roditelji koji su mentalno, socijalno i emocionalno sazrijeli, koji imaju određene vještine i znanje o odgoju djeteta, mogu biti kompetentni i uspješno odgajati svoje dijete. Kroz roditeljstvo, oni stječu i unaprjeđuju proces razvoja vlastitih kompetencija. Na roditeljima je da za svoje dijete stvore ozračje i obiteljsko okruženje, u kojemu će njihovo dijete moći razvijati svoju osobnu ličnost, dobiti ljubav i samopouzdanje.

Temeljna kompetencija roditelja je posjeduju znanje o nužnim i primarnim potrebama i potencijalima djeteta. Roditelj treba voditi obiteljske interakcije, osobito sa samim djetetom. Kako objašnjava Ljubetić (2012), roditelji neprestano moraju učiti, jer time omogućuju i djetetu učenje istodobno sa njima, prema njegovim sposobnostima. Problem današnjice je premalo vremena koje roditelji imaju, zbog velikog opsega posla koji obavljaju, a moraju uskladiti poslovni i privatni, obiteljski život, te dolazi do promjena u postupcima roditelja prema djeci. Dodatni problem je ako roditelji nemaju razvijene kompetencije, odnosno nesigurni su, nemaju dovoljno znanja, ne ostvaruju zadovoljavajući odnos sa djetetom, te ulogu roditelja doživljavaju kao teret. Kako navode Juul i Jensen (2010), najvažnije je djeci pružiti pažnju, strpljenje te prilagođavanje životnog ritma djetetu.

Temeljno razdoblje za cjelokupni razvoj djeteta je predškolsko razdoblje, te je zbog toga roditeljski zadatak da djetetu omoguće potpuni razvoj njihovih vještina i sposobnosti. Prvo

mjesto u kojemu dijete uči i razvija se je obitelj, te roditelj mora shvatiti da je roditeljstvo put kada i on sam sazrijeva i neprestano usvaja nova znanja i vještine, kojim stvara samopouzdanje i osjećaj kompetentnosti, a time i povećava učinkovitost svoje roditeljske uloge (Kadum, Lepičnik i Hmelak, 2021).

3.3. Definiranje odgoja i značaj predškolske ustanove

„Premda je teško postići jedinstvenost oko definicije odgoja, postoji suglasnost da je odgoj specifično ljudska aktivnost u kojoj čovjek postaje čovjekom (Vukasović, 1989).“ Odgoj je proces izgrađivanja, oblikovanja i razvijanja čovjeka. To je odnos između djece i roditelja, djeteta sa drugim djetetom, odnos djeteta sa odgojiteljem. Odgoj ima opće, društveno-povijesno i individualno značenje, i njime se prenose iskustva čovjeka i stečene kulture na nove naraštaje. Obuhvaća tjelesni razvoj, intelektualni i moralni razvoj, stjecanje znanja i vještina, navika i umijeća, te izgradnju karaktera svakog pojedinca. Tijekom povijesti, odgoj je omogućio razvoj ljudske zajednice. U pedagoškom smislu, odgoj je društveno organizirana, pedagoški osmišljena, namjerna i svjesna djelatnost koja izgrađuje ljudske osobnosti. (<https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=44727>)

Jedno od važnijih obilježja odgoja je prenošenje iskustava, znanja, umijeća, postignuća, običaja i shvaćanja starijih naraštaja na mlađe. Odgoj je humani i trajan proces, društvena i povijesna pojava međusobnog davanja i primanja gdje se čovjek izgrađuje i neprekidno mijenja (Jull, 2002).

Odgoj započinje u obitelji, jer se u njoj rađa novi život i počinje proces djetetova razvitka. Obitelj se definira kao osnovna društvena skupina, koja je povezana srodstvom te utemeljena na braku i zajedničkom životu užega kruga srodnika, prije svega roditelja, koji vode brigu o djeci (svojoj ili posvojenoj) te ih odgajaju (Caktaš i Ivanušec, 2014).

Kako bi dijete razvilo svoje sposobnosti do maksimuma važan je i učinak odgojitelja. Odgojitelj mora prepoznati mogućnosti djeteta u vrtiću, ako ne prepoznaje, odgojitelj može posve drukčije zaključiti da je dijete lijeno, neodgojeno, nezainteresirano ili slično.

Nadalje, roditelji djece često nisu na razini da odgovore svojoj djeci na njihova pitanja i istraživanja koja krenu iz njihove darovite glavice što često potiče osjećaj nesigurnosti jer nisu u stanju zadovoljiti svoje dijete s odgovorima, što konačnici ima i loš učinak na darovitu djecu, pa ona u čestim slučajevima budu nesigurna i s manjkom samopouzdanja.

Nesklad koji se javlja unutar njih samih i frustracije zbog nezadovoljenih prirodnih i društvenih potreba te odgojno-obrazovnih potreba, darovitu djecu čini osobito rizičnom populacijom za kasnija asocijalna i devijantna ponašanja, od kojih su podbacivanje u školskom uspjehu i ukupnom obrazovanju samo manji problem. Jedina preventiva tome je, uz pravovremenu identifikaciju darovitih i osiguravanje prikladnog odgojno-obrazovnog programa za svu djecu (zbog njihove potencijalne darovitosti) uključujući i darovitu, za koju je tada potrebno osmišljavati i nuditi dodatne sadržaje i aktivnosti (Galbraith, 2007).

Kao što je vidljivo važnost kvalitetnog programa u vrtiću i stručnog odgojitelja koji će prepoznati samo dijete je neizmjerljiva. Svakako je u dobro osmišljenom i kvalitetnom predškolskom odnosno vrtićkom programu sa svim mogućim uvjetima moguće ostvariti i učiniti puno kako bi se potaknuo i olakšao razvoj djeteta te njegovih sposobnosti.

Uloga odgojitelja za darovito dijete je velika i značajna, od samog prepoznavanja do usmjeravanja putem programa namijenjenih zadarovitu djecu. Nadalje, njima često pripisuje velika uloga u samom odgoju darovite djece, te su oni jedni od važnijih čimbenika zašto ta djeca u određenoj životnoj fazi napreduju do maksimuma svojih mogućnosti.

Važna je mogućnost adaptacije te osobine poslušnost i popustljivost. U odgoju usmjerenom prema drugome stavlja se naglasak na prepoznavanje socijalnih znakova. Odgojne mjere su usmjerene prema prilagodbi na brze promjene u društvu, a potrebno je pripremiti dijete na buduće izazove i promjene (Klarin, 2006).

3.4. Roditeljstvo i stilovi

Roditeljstvo kao kompleksan pojam uključuje odrednice kao što su: preuzimanje i prihvaćanje odgovornosti, motivaciju za dobivanje djece, odgovornost i brigu za djetetovu dobrobit i vrijednosti i ciljeve koji se u roditeljskoj ulozi mogu realizirati. Doživljaj roditeljstva ovisi o spolu i dobi roditelja i djece, o kvaliteti partnerskih odnosa, ali i o konkretnoj društvenoj atmosferi.

Pojam roditeljstva je jasno određen, on je proces koji se događa unutar nekog karakterističnog vremena i prostora. Kako dolazi do promjena u društvenoj zajednici tako se mijenjaju i zadaci roditeljstva (Pascoletti, 2015). Postoje tri tipa roditeljstva: potpuno roditeljstvo (od rođenja do polaska djeteta u školu), djelomično roditeljstvo (nakon polaska u školu, tijekom djetinjstva i adolescencije), roditeljstvo bez djeteta, nakon odlaska odraslog djeteta iz roditeljskog doma. Roditelji osim što omogućuju djeci zadovoljenje fizioloških potreba, oni hrabre i vode djecu

kroz kognitivni, fizički, socijalni, emocionalni, moralni, seksualni, duhovni, kulturni i obrazovni razvoj (Klarin, 2006).

3.5.Slobodno vrijeme djeteta i obitelji

Pojam slobodno vrijeme ima širok spektar mišljenja i definicija, ali u najužem smislu, slobodno vrijeme predstavlja vrijeme koje pojedinac ima na raspolaganju, bez poslovnih i društvenih obaveza. Slobodno vrijeme djeteta, predstavlja vrijeme koje on ima za učenjem novih sadržaja, vještina, spontanim ili organiziranim događajima, kojima razvija svoje sposobnosti. Slobodno vrijeme djeteta treba biti ispunjeno kvalitetnim sadržajima koji djetetu omogućuju razvijanje sposobnosti, vještina i znanja. Dijete samo bira aktivnosti svojeg slobodnog vremena, a igra je najvažnija, te najveći dio svoga vremena djeca trebaju provoditi u igri.

Roditelji trebaju provoditi zajedničko vrijeme sa djetetom u igri, čime dolazi do kvalitetnije provedenog vremena, jačanju obiteljskih odnosa, bliskosti i emocionalne povezanosti (Nenadić Bilan 2014; Olson 2000; Zabriskie i McCormik 2003). Kvalitetno provedeno vrijeme djeteta i obitelji, pridonosi boljem emocionalnom, socijalnom i intelektualnom razvoju, pozitivno utječe na cjelokupni razvoj djeteta te kasnije i na bolji obrazovni uspjeh.

Berc i Blažeka Kokrić (2012) su provele prvo veće istraživanje slobodnog vremena djeteta i obitelji. Rezultati su pokazali da najviše vremena sa djecom provode majke, a najzastupljenija aktivnost je igra. Druge aktivnosti koje provode roditelji sa djecom su slušanje glazbe, čitanje priča, te aktivnosti na otvorenome poput šetnji, te odlazak na izlete i putovanja. Nažalost, učestalost medija u današnje vrijeme, utječe i na slobodno vrijeme provedeno u obitelji. Često se to vrijeme svodi na gledanje TV ekrana, mobitela ili računala. Veliki broj predškolske djece provodi vrijeme koristeći mobitele, i gledanjem televizije, i to već tokom prve godine života, po par sati dnevno (Đapić, Buljan i Bagarić, 2020).

Tokom prvog vala pandemije COVID 19, došlo je do znatnih razlika u provođenju slobodnog vremena djeteta i obitelji. Djeca su počela više vremena provoditi uz medije, igrajući igre sa manje fizičke aktivnosti, i u zatvorenom prostoru. Roditelji su više vremena imali za dijete, te su ih uključivali u razne aktivnosti koje do tada nisu toliko bile zastupljene. Više su se likovno izražavali, provodili određene sportske aktivnosti na otvorenome, te se prepuštali zajedničkom kuhanju sa djecom. Osim toga, povećala se zastupljenost oca u igri sa djetetom. Prije pandemije COVID 19, veći dio vremena dijete je provodilo u igri sa majkom, a pojavom ove novonastale

situacije, očevi su se više uključivali, jer je njihovo slobodno vrijeme bilo povećano. Pozitivna posljedica ove situacije je ta da su djeca više vremena provodila sa roditeljima, kao obitelji.

3.6. Vrijednost ekološkog odgoja

U posljednje vrijeme, velika pozornost stavlja se na obrazovanje o okolišu. Dugi niz godina, čovjek stvara velike negativne posljedice na okoliš i prirodu, što rezultira prirodnim nepogodama poput poplava i potresa. Čovjek se sve više odvajaju od prirode, i ne shvaća da protiv prirode, ne može nitko, pa čak niti on. Osim što se na čovjeku odražavaju sve negativne posljedice utjecaja na prirodu, pojava virusa COVID 19 samo je još dodatno utjecala na cijeli svijet, a tako i na samu djecu. Zbog tih razloga, sve se više stavlja pozornost na važnost ekološkog odgoja (Karačić, Kadum i Debeljuh, 2021).

Rousseau (1762) je u svome djelu „Emile ili o odgoju“ naglasio da je važno shvaćati čovjekov odnos sa prirodom i utjecaj prirode na djetinjstvo. Ističe kako je čovjek po prirodi razuman, slobodan i dobar, te da se dijete mora učiti od prirode, o prirodi i da se mora razvijati u skladu sa prirodom.

„Čovjek mora u dobrom odnosu prema nekomu i nečemu najprije stvoriti distancu: između osobe, svojeg ja i prirode. Poistovjećivanje odnosno suživljavanje s prirodom, dakle, ne vodi pravom odnosu: Tek kad je distanca stvorena moguće je uspostaviti odnos koji ne smije biti bespredmetan odnos prema nečem trećem, za mene nevažnom, nego prirodan odnos s čimbenicima koje priroda kao takva sama nudi. Tu nije riječ o odnosu prema prirodi kakvu si ja kao osoba predstavljam, nego prema prirodi kakva jest.“ (Šorli i sur., 2007).

Ekološki odgoj i obrazovanje stvaraju pravilni odnos čovjeka sa okolinom. Ekološki odgoj ima dva aspekta, a prvi aspekt je odgoj za zaštitu okoliša. Temelji se na pretpostavci da dijete treba usvojiti ponašanja, vrijednosti i norme kojima bi mogao štiti okoliš. Drugi aspekt je odgoj za zaštitu prirode, koji se također temelji na pretpostavci za zaštitom, međutim prirodu se zaštićuje stvaranjem strogih rezervata, nacionalnih parkova i parkova prirode, te ne zagađivanjem.

Od ranog djetinjstva treba započeti ekološki odgoj, drugim riječima, on treba započeti u obitelji. Time se ostvaruje brže i kvalitetnije stjecanje ekološke savjesti. Kasnije se taj odgoj nastavlja u predškolskim ustanovama. Osim obitelji i obrazovnih ustanova, veliku ulogu imaju i vršnjaci, koji pomažu u formiranju stavova, u razvoju i adaptaciji svakog djeteta. Aspekti ekološkog odgoja su igre i aktivnosti u igri, edukativni izleti, te izleti u prirodu, ljetni praznici i zimovanje. Igra je aspekt koji se najviše koristi u predškolskom odgoju i obrazovanju. Kroz ekološki odgoj

djeca razvijaju svoja osjetila, jer sve što uče, uče kroz osjetila (Karačić, Kadum i Debeljuh, 2021).

Boravkom u prirodu, djeca uče o prirodnim ciklusima, doživljavaju godišnja doba i uočavaju njihove karakteristike, te uče kako štititi biljke i životinje nastanjene u prirodi. Postoji niz aktivnosti ekološkog odgoja, a neke od njih su sadnja grmlja, briga o parku, izrada kućica za životinje, sadnja šumskih nasada i cvijeća. Tijekom zime i ljeta, djeca mogu najviše djelovati u prirodu i učiti o njoj. Tijekom zimovanja ili ljetovanja, mogu provoditi najviše vremena u prirodi, ako im to nije omogućeno u svakodnevnom boravku u vrtiću. Važno je istaknuti da veliku ulogu imaju osobe koje rade sa djecom, odnosno odgojitelji, ali i svi drugi suradnici predškolske ustanove. Važno je stvoriti dobru organizaciju, kako bi realiziranje svih aktivnosti bilo što jednostavnije.

Ekološki odgoj i obrazovanje da bi bilo uspješno, mora imati oblike učenja koji su okrenuti prema djeci, da se naglašava razvijanje motivacije kod djece, te da se djecu uči da budu odgovorniji. Ekološki odgoj se treba usmjeriti na razvijanje vještina planiranja i pronalaženju informacija. Naglasak se stavlja na timski rad, a metode ekološkog odgoja trebaju biti učinkovite (Gurova, 2022).

Ekološki odgoj je na neki način doživotna praksa, koja se pojavljuje u svim sferama života, on uči o svakodnevnom životu, ali u percepcijama budućnosti. Ne smije biti specijalizirana disciplina, nego treba biti unutar svakog obrazovnog predmeta (Hautecoeur, 2002).

Svi problemi koji su nastali i koji svakodnevno zabrinjavaju čovjeka, sve klimatske promjene koje su poremetile sklad prirode, te pandemija COVID 19, su dovoljno ozbiljni razlozi da se čovjek zabrine i razmisli o svome odnosu sa prirodom. Današnje generacije trebaju ulagati u vlastito znanje, i promijeniti svoj stav prema okolišu.

4. POJAVA PANDEMIJE COVID 19 VIRUSA I UTJECAJ NA DRUŠTVO

4.1. Pojava pandemije COVID-19

Prvo izbijanje pandemije u Kini poklopilo se s Chunyunom, glavnom sezonom putovanja povezanom s kineskim praznikom u Novoj godini. Nacionalne i regionalne vlade otkazale su brojne događaje koji uključuju velike gužve, uključujući godišnje novogodišnje festivale, a privatne tvrtke također samostalno zatvaraju svoje trgovine i turističke atrakcije poput Hong Konga Disneylanda i Šangaja Disneylanda.

Mnoga lunarna novogodišnja događanja i turističke atrakcije zatvorene su kako bi se spriječila masovna okupljanja, uključujući Zabranjeni grad u Pekingu i tradicionalne sajmove hramova.

U 24 od 31 kineske provincije, općine i regije, vlasti su produžile novogodišnji praznik do 10. veljače, naloživši većini radnih mjesta da se ne otvaraju do tog datuma. Te su regije predstavljale 80% BDP-a zemlje i 90% izvoza. Hong Kong je podigao razinu odgovora na zarazne bolesti na najvišu i proglasio hitnu situaciju, zatvorivši škole do ožujka i otkazavši proslavu Nove godine. (<https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/coronavirus/>)

Potražnja za osobnom zaštitnom opremom porasla je sto puta, izjavio je generalni direktor WHO-a Tedros Adhanom. Ova je potražnja dovela do povećanja cijena do dvadeset puta veće od uobičajene cijene, a također je dovela do kašnjenja u isporuci medicinskih predmeta za četiri do šest mjeseci.

4.2. Mjere suzbijanja pandemije COVID-19

Zabrinutost zbog virusa započela je čim je počeo brzo rasti u Kini i postali su jasni njegovi učinci na međunarodnoj razini. Izražena je zabrinutost zbog povećane vjerojatnosti ulaska virusa u Hrvatsku zbog broja kineskih radnika koji rade na Pelješkom mostu. Neke su institucije u Hrvatskoj preventivno reagirale na potencijalnu prijetnju.

Zračne luke u Hrvatskoj su pripremljene i počele su prolaziti kroz pasivne mjere i biti na oprezu. Ministarstvo zdravlja upozorilo je one koji putuju u Kinu da izbjegavaju bolesne ljude, životinje i tržnice, da ne jedu sirove ili polukuhane životinje te da često peru ruke i obavještavaju svog liječnika o svojim planovima za putovanje u Kinu.

Nakon razrješenja Milana Kujundžića s mjesta ministra zdravstva, Hrvatski sabor 31. siječnja potvrdio je Vilija Beroša za novog ministra zdravlja. Premijer Andrej Plenković naveo je problem koronavirusa kao jedan od razloga promjene. Ministar Beroš je prvog dana u vezi s epidemijom koronavirusa održao sastanak s Kriznim stožerom Ministarstva. Istog dana Ministarstvo je najavilo formiranje Nacionalnog kriznog stožera za pandemiju koronavirusa (Tutić, 2020).

Hrvatski zavod za javno zdravstvo uveo je posebne mjere zdravstvene inspekcije za osobe koje dolaze iz Kine ili su nedavno bile u Kini. Ministar Beroš se 3. veljače sastao sa Stelom Kyriakidou, europskom povjerenicom za zdravlje i sigurnost hrane i Janezom Lenarčičem, europskim povjerenikom za humanitarnu pomoć i upravljanje krizama, kako bi razgovarao o situaciji s koronavirusom. Nakon sastanka s ministrima zdravlja EU 13. veljače, Beroš je rekao da je zatvaranje granica EU moguća mjera.

Ministar zdravstva, Vilijam Beroš je 21. veljače usvojio odluku o uspostavljanju karantenske jedinice u Bolnici za infektivne bolesti "Dr. Fran Mihaljević" u Zagrebu, za sumnjive ili potvrđene zaražene osobe koronavirusom. Hrvatski državljanin koji je proveo vrijeme na brodu za krstarenje Diamond Princess sljedeći je dan u karanteni u toj jedinici. Nije imao simptome, ali je kao mjera predostrožnosti stavljen u 14-dnevni karantenu. Plenković je rekao da će se Krizni stožer sastajati svakodnevno i da će Vlada poduzeti sve mjere potrebne za sprečavanje širenja koronavirusa.

4.3. Pandemija COVID-19 i utjecaj na društvo

Činjenica da su ljudska bića po prirodi vrlo složena, istraživanja u ovoj areni prilično je intrigantna. Nadalje, došlo je u promjenama navika i načina u ponašanju ljudi kao i promjena uobičajenih stavova oko svih zbivanja, kako pandemijskih tako i političkih. Došlo je do problema i kod obitelji te odgoja djece. Djeca su sve više počela biti slobodnija i bez svakodnevnih obveza. Vrtićka djeca su u većini slučajeva ostajala kući iz predostrožnosti dok su školska pohađana *online* nastavu.

Kako se pandemija širi, globalne konferencije i događaji širom tehnologije, mode i sporta otkazuju se ili odgađaju. Iako se novčani utjecaj na turističku i trgovinsku industriju tek treba procijeniti, vjerojatno će biti u milijardama i više.

Lockdown (Zaključavanje) COVID-19 zahtijevalo je da se mnogi ljudi pomire s potpuno drugačijim načinom života, istovremeno se boreći sa patnjom stvorenom pandemijom i njenom

ekonomskom krizom koja je uslijedila. Kao rezultat nužnih mjera za zaštitu zdravlja u kratkom roku, uz nemogućnost rada određeni roditelji su ostajali kući sa djecom i imali više vremena družiti se s njima i odgajati ih.

Međutim, personalizirana priroda društvenih medija znači da postoje razlike među onima koji na svojim vremenskim rokovima proizvode i vide političke medije stvorene od mladih. Mladi muškarci (u dobi od 18 do 29 godina) vjerojatnije će političkom sadržaju koji kreiraju dostaviti u medij ili ga objaviti na svom računu na društvenim mrežama, ali mlade žene komentiraju i dijele češće od mladića.

Mlade žene imaju tendenciju da na sličnoj frekvenciji vide politički sadržaj koji stvaraju mladi, neovisno o njihovoj rasi ili etničkoj pripadnosti; među mladićima postoje značajne razlike prema rasi ili etničkoj pripadnosti.

To podcrtava činjenicu da prostori društvenih medija ne predstavljaju i ne služe svima jednako, bilo zbog personaliziranih društvenih sfera koje su stvorili mladi koje prate i komuniciraju na društvenim mrežama, nedostatka pristupa širokopojasnom internetu ili nedostatka relevantnog sadržaja za stanovita mladost.

Pandemija COVID-19 uvelike je utjecala na socijalne odrednice mentalnog zdravlja i stavova kod obitelji, kako posljedicama zaključavanja, što je imalo trajni utjecaj naglih poremećaja na financijsku stabilnost, zapošljavanje, sigurno stanovanje, veze i društvene veze. Čak i onima koji prethodno nisu doživjeli mentalnu tegobu, pandemija umanjuje poznate čimbenike koji promiču optimalno socijalno i emocionalno blagostanje - ugrožena su stalna iskustva sigurnosti, pripadnosti, socijalne i emocionalne povezanosti s drugima i tjelesnog zdravlja (Lodding, 2021).

Roditelji moraju razviti ključne vještine kako bi se nosili s razornim učincima pandemije koronavirusa na obrazovanje i buduće izgleda za rad.

Globalna zdravstvena kriza COVID-19 i njezini ekonomski i socijalni utjecaji poremetili su gotovo sve aspekte života svih grupa u društvu. Ljudi različite dobi, međutim, doživljavaju njegove učinke na različite načine.

Za mlade, a posebno za ranjivu mladež, kriza COVID-19 predstavlja znatne rizike na području obrazovanja, zapošljavanja, mentalnog zdravlja i raspoloživog dohotka. Štoviše, dok će mladi i buduće generacije snositi velik dio dugoročnih ekonomskih i socijalnih posljedica krize, njihova dobrobit može biti zamijenjena kratkoročnim ekonomskim i pravičnim razmatranjima (Chaturvedi, Kumar i Singh, 2021).

Kako bi izbjegle pogoršanje međugeneracijske nejednakosti i uključivanje mladih u izgradnju društvene otpornosti, vlade moraju predvidjeti učinak mjera ublažavanja i oporavka u različitim dobnim skupinama, primjenom učinkovitih mehanizama upravljanja.

4.4. Utjecaj pandemije COVID 19 na predškolsku djecu

Na predškolsko dijete pandemija COVID 19 ima velike utjecaje. Na početku pojave pandemije, djeca su bila izgubljena, zajedno sa svojim roditeljima. Pozitivna posljedica je da su više vremena provodili svi skupa kao obitelj, kroz različite aktivnosti koje do tada nisu provodili u toj mjeri, jer su roditelji više bila okupirani obavezama, ali im je uskraćeno vrijeme sa vršnjacima. Djeci su nedostajali prijatelji, vrtić koji su svakodnevno posjećivali, te kontakti sa drugim osobama osim obitelji. Bistrić (2021) provela je istraživanje koje je pokazalo da roditelji kod djece uočili promjene u ponašanju. Djeci je nedostajala sloboda, te su osjetili strah i nesigurnost svojih roditelja. Uočavaju se promjene u njihovom ritmu spavanja, te smanjenje fizičke aktivnosti, zbog ne mogućnosti provođenja više vremena na otvorenome. Može se reći da su djetetu uskraćena njegova prava slobode, da provode vrijeme na igralištima, te nemogućnost slobodnog odabira aktivnosti (Jelavić 2010).

4.5. Preporuke za rad u uvjetima pandemije COVID 19

Pojavom pandemije COVID 19, prvo je došlo je do *lockdowna*, odnosno zatvaranja svih djelatnosti, ljudskih aktivnosti i općenito cjelokupnog života ljudi, koji se sveo na zatvaranje u vlastite domove. 13. ožujka 2020. Donesena je Odluka o obustavi izvođenja nastave u visokim učilištima, srednjim i osnovnim školama, ali i redovnog rada svih ustanova predškolskog odgoja i obrazovanja. Tom odlukom proglašena je epidemija na području Republike Hrvatske. (<https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Modeli%20i%20preporuke%20za%20provedbu%20nastave%20u%202020-2021%2029.8.2020.pdf>)

U međuvremenu kako je vrijeme prolazilo, epidemiološka situacija se poboljšavala, te su se omogućavala otvaranja i provođenje određenih djelatnosti. Vlada Republike Hrvatske je 7. svibnja 2020. donijela novu Odluku o načinu izvođenja nastave i rada predškolskih ustanova, kojom je omogućen redoviti rad ustanova predškolskog odgoja i obrazovanja.

<https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Modeli%20i%20preporuke%20za%20provedbu%20nastave%20u%202020-2021%209.8.2020.pdf>

Hrvatski zavod za javno zdravstvo objavilo je popis mjera i uputa za rad djelatnika u odgojnim ustanovama. Boravak djece u vrtiću za njih predstavlja veći rizik za zarazu COVID 19, te je važno da se odgojitelji drže svih propisanih mjera.

Temeljen odrednice za rad su (<https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/03/Upute-vrtici-i-skole-29-4-2020.pdf>) :

1. Djeca i djelatnici s kroničnim bolestima- preporuča se ostanak kod kuće djece i djelatnika s kroničnim bolestima, kao i djece čiji roditelji/skrbnici imaju slična oboljenja ili su starije životne dobi
2. Fizičko udaljavanje od 2 metra- u zatvorenim prostorima djelatnici moraju provoditi fizičko udaljavanje od 2 metra između djelatnika i djece, osim iznimke njege djeteta koja se mora provoditi u što kraćem vremenu
3. Organizacija rada s djecom:
 - za jednu skupinu djece brine jedan odgojitelj, te ne smije doći do „preklapanja“ smjena sa drugim odgojiteljem;
 - izbjegava se fizički kontakt djece iz drugih odgojno-obrazovnih skupina, te sa roditeljima/starateljima druge djece;
 - provodite se što je više moguće vrijeme na otvorenom
 - krevetići za odmor djece i stolovi za jelo se trebaju odmaknuti 2 metra, te je potrebno obraćati pažnju da dijete sjedi na istome mjestu
4. Organizacija smjena odgojitelja- ako je moguće, treba se organizirati rad u turnusima, odnosno na način da odgojitelji rade u sedmodnevnim ili četrnaestodnevnim smjenama
5. Primopredaja djece:
 - Roditelji/skrbnici dovode djecu do ulaza ustanove, ne ulazeći ako nije krajnja nužda, i pazeći na razmak od 2 metra od drugih; dijete preuzima odgojitelj ili stručna osoba zadužena za taj dio, isto pazeći na razmak od roditelja/staratelja.
 - U pratnji djeteta treba biti jedna odrasla osoba, roditelj/skrbnik, bez nazočnosti drugih osoba, te kako god je moguće da to bude uvijek ista osoba, ili da se izmjenjuju samo dvije odrasle osobe.
 - Važno je da odrasla osoba koja je u pratnji djeteta nije u rizičnoj skupini, odnosno da nije starija od 65 godina niti je kronični bolesnik.

- Bolesni roditelji ne smiju biti u pratnji djeteta, niti ulaziti u unutarnje i vanjske prostore ustanove.

- Djeca sa povišenom tjelesnom temperaturom i respiratornim simptomima ili djeca koja su pod rizikom da su bili u kontaktu ili pod sumnjom da bi mogli biti zaraženi, ostaju kod kuće, osim ako ne postoji druga mogućnost njihovog zbrinjavanja, tada roditelji moraju ravnatelju ustanove priložiti pisanu izjavu da bi dijete moglo pristupiti ustanovi.

6. Dezinficijensi- na ulazu u predškolsku ustanovu, te na još nekoliko dostupnih mjesta je neophodno postaviti dozatore sa dezinficijensom za odgojitelja, a za djecu je potrebno pojačano pranje ruku sa sapunom i vodom.
7. Prozračivanje prostora- najmanje dva puta dnevno u trajanju minimalno pola sata se prostorija mora prozračiti , prije dolaska i nakon odlaska djece, a ako je moguće prozor treba ostaviti otvoreno cijelo vrijeme.
8. Čišćenje prostora- sve dodirne točke, poput ručke na vratima, prozorima, radne površine i sl., treba dezinficirati na početku i kraju smjene, a uz to i dva puta kroz smjenu, osobito onda kada su djeca vani.
9. Radna obuća- svi zaposlenici predškolske ustanove na samom ulazu u prostor moraju obući radnu obuću.

Oblik rada „licem u lice“ djeci pruža bolje prilike za mentalno zdravlje i cjelovit razvoj, te im je važna podrška odgojitelja u aspektima emocionalnog razvoja i razvoja socijalnih vještina. Poštivanjem svih navedenih uputa i mjera, koje je propisalo Hrvatski zavod za javno zdravstvo za rad u predškolskoj ustanovi, štiti se zdravlje djece i odgojno-obrazovnih djelatnika, te se omogućava redoviti boravak djece u predškolskim ustanovama.

4.6. Covid 19 bolesti

Mjere koju su države uvodile kako bi se zaštitile od virusa COVID 19, bila je i zatvaranje predškolskih ustanova. Zatvaranje nije narušilo samo njihov društveni život, nego je stvorilo utjecaja na njihov emocionalni razvoj. Mentalno zdravlje djece zahtjeva brigu, jer svaki poremećaj mentalnog zdravlja započinje u djetinjstvu, te je bitno identificirati svaki problem, kako ne bi došlo do negativnih zdravstvenih problema mentalnog zdravlja u kasnijoj dobi.

Mentalno zdravlje je esencijalna i integralna komponenta zdravlja. Podrazumijeva fizičko, mentalno i socijalno blagostanje, a omogućuje stvaranje produktivnosti i ostvarenje vlastitih

potencijala. Razina postignuća razvoja mentalnog zdravlja pojedinca, ovisi o situaciji u kojoj se pojedinac nalazi. Svi postojeći problemi mentalnog zdravlja djece, zbog situacije sa pandemijom COVID 19, mogu se pogoršati zbog društvene izolacije (Fičko i sur. , 2017).

Ako je u obitelji djeteta postojao neki traumatski ili životni stres, te nedostatak socijalne pomoći i podrške među članovima obitelji, postoji veliki rizik za mentalno zdravlje djeteta zbog situacije sa pandemijom COVID 19.

Centar za socijalnu skrb u Krapini objavio je članak u kojemu navode neke od rizičnih čimbenika koji mogu utjecati na narušavanje mentalnog zdravlja su :

1. Mogućnost ili iskustvo zaraze djeteta i članova obitelji
2. Nedovoljno informacija
3. Nedovoljno prostora u kući za svakog pojedinca osobno
4. Smanjena tjelesna aktivnost
5. Nepravilan ritam spavanja
6. Nepravilna prehrana
7. Nedostatak odnosa sa drugim vršnjacima
8. Provođenje više vremena ispred TV ekrana(Galović,2021)

Prema podacima koje je objavio UNICEF 2021.godine, djeca bi mogla još dugi niz godina osjetiti utjecaj pandemije COVID 19. Prošlo je pune dvije godine od njene pojave, a utjecaj na mentalno zdravlje raste sve više i više. Skoro svako dijete je bilo pogođeno mjerom izolacije i samoizolacije, te velik broj djece bilo zaraženo virusom COVID 19. Djeca trpe velike gubitke u obrazovanju, prekinute su njihove životne rutine, te se sve više osjećaju uplašeno.

<https://www.unicef.org/bih/objave-medijima/uticaj-pandemije-covid-19-na-lo%C5%A1e-mentalno-zdravlje-djece-i-mladih-predstavlja-%E2%80%9Evrh>

Potrebno je promatrati dijete, te reagirati i djelovati sa stručnom osobom. Neki od znakova koji mogu upozoriti na narušeno mentalno zdravlje su : poremećaji tjelesnih funkcija oput spavanja i prehrane, pritužbe na određene bolove, smanjena motorička aktivnost, smanjenje koncentracije i pažnje, te agresivno ponašanje djeteta(Galović, 2021).

Najvažnije je pravodobno djelovati, jer se time smanjuje mogućnost narušavanja mentalnog zdravlja. Osim roditelja i odgojitelja koji su sa djecom, potrebno je i djelovanje države koja mora dati veliku pozornost na ovu posljedicu pandemije COIVD 19 na mentalno zdravlje, jer utjecaj osjete svi, od djece pa do odraslih, i svakim danom je sve veći i veći.

4.7. TECPDS - iskustava odgojitelja u radu za vrijeme pandemije COVID 19

Pojavom pandemije COVID 19 u proljeće 2020. godine, dramatično je došlo do zatvaranja svih predškolskih ustanova. Odgojitelji su se tada pripremali za ponovno otvaranje koje je zahtijevalo drugačiji pristup radu sa djecom. Morali su prilagoditi svoj rad tadašnjim mjerama i protokolima kako bi osigurali zdravstvenu zaštitu sebi i djeci.

U državi Teksas, u proljeće i jesen 2020. godine, provedeno je istraživanje o utjecajima i naporima države da se stvori kvalitetniji program za rad sa predškolskom djecom tokom pandemije COVID 19, što je rezultiralo nastanku snimke iskustava odgojitelja u ranom djetinjstvu pod nazivom „Radim što mogu, ali nemam čarobni štapić“ (*Doing what I can, but I got no magic wand*). Državni sustav koji je pratio napredak profesionalnog razvoja odgojitelja, pod imenom Texas Early Childhood Professional Development System, skraćeno TECPDS, bio je izvorno središte podataka za istraživanje. On je osmišljen kako bi pomogao odgojiteljima u profesionalnom obrazovanju u ranom djetinjstvu.

Opisana su dva studija slučaja, a prvi studij koji je proveden u travnju i studenom 2020. godine, koristio je podatke provedene ankete od korisnika TECPDS-a. Cilj te ankete je bio objasniti utjecaj pandemije COVID 19 na odgojitelje u ranom djetinjstvu, kako bi se mogli donijeti zaključci o tome kako osigurati kvalitetniji rad sa djecom predškolske dobi tokom pandemije COVID 19. Ankete su provedene pomoću Qualtricsa, i provedene putem e- pošte, te je u travnju na anketu odgovorilo 2135 ispitanika. Anketa koja se provela u studenome, odnosila se na osjećaje ispitanika vezanih uz posao, mentalno i emocionalno zdravlje. Rezultati ankete prikazali su da je veći broj ispitanika posao obavljao pod većim stresom, sa većim umorom i iscrpljenosti zbog situacije sa pandemijom COVID 19. Osim brige za vlastito zdravlje, odgojitelji su izrazili puno veću zabrinutost za djecu i njihovu obitelj. Anketa se dotaknula i teme o pozitivnim i negativnim utjecajima pandemije COVID 19, za koju su ispitanici izrazili mišljenje o negativnom utjecaju na interakciju sa djecom, zbog zaštitnih nošenja maski, te smanjenog fizičkog kontakta sa njima.

TECPDS registar je omogućio provedbu ankete među velikim brojem stručnjaka iz ranog djetinjstva u državi Teksas. Omogućena je dobra procjena napretka radne snage odgojitelja tokom pandemije COVID 19. Razni izazovi koji su utjecali na stvaranje kvalitetnijeg sustava rada, nisu obeshrabrili odgojitelje da se potrudu da njihov rad tokom pandemije COVID 19 bude bolji za samu djecu. Svi rezultati koji su dobiveni, prikazali su situaciju 2020. godine u državi Teksas, te zaključak ne mora biti isti u drugim državama, jer se svaka država na drugačiji

način „borila“ sa ovom situacijom. Treba napomenuti kako bi sva buduća istraživanja trebala biti usredotočena na dugoročne posljedice na odgojitelje i djecu (Crawford sur., 2021).

5. ISTRAŽIVANJE

5.1. Cilj istraživanja

Ljudi se danas svakodnevno susreću sa virusom COVID 19. To ime je postalo popularno, i nema dana, unazad dvije godine, kada se nije pojavila neka vijest vezana za ovaj virus. Virus je svijet, laički rečeno, okrenuo naopačke. Promijenio ljudima život i navike, ali ujedno i ostavio traga za buduća vremena. Kako je ovaj virus od samoga početka svoga pojavljivanja, ostavljao puno posljedica na život ljudi, tako je ostavio i traga na djeci i na njihovom odrastanju i razvoju. Cilj ovoga istraživanja je ispitati stajalište odgojitelja o utjecaju virusa na slobodno vrijeme djece koje provode sa obiteljima, ali i ispitati promjene u njihovom ponašanju prilagođavajući se svim pravilima i protokolima vezanima za ovaj virus.

5.2. Uzorak istraživanja i populacija

Populacija ovoga istraživanja predstavljaju odgojitelji koji u ovo vrijeme pandemije Covida 19 svakodnevno rade sa djecom. Poveznicu za anketni upitnik sam postavila na poznatu društvenu mrežu Facebook, a sama izrada anketnog upitnika provela se preko Google obrasca. Kroz anketni upitnik došli smo do 135 odgovora, te tako dobili uvid u situaciju današnjice, što je i cilj ovoga istraživanja.

5.3. Metode, postupci i instrumenti istraživanja

S obzirom na trenutnu situaciju sa pandemijom i virusom COVID-19, osmišljen je ovaj istraživački rad. Zasniva se na dobivenim rezultatima stavova i mišljenja odgojitelja koji svakodnevno rade sa djecom. Svrha ovog istraživanja je ispitati odgojitelje, koji najviše uočavaju sve posljedice na dječje ponašanje s obzirom na trenutnu situaciju. Za dobivanje odgovora koji će se koristiti u svrhu pisanja završnoga rada konstruirali smo anketni upitnik. Postavljen je na društvenu mrežu Facebook, u jednu grupu „Odgojitelji, pripravnici“ i bio je namijenjen svim odgojiteljima koje rade sa djecom. Anketa je anonimnog tipa, i sastoji se od 14 pitanja. Prva 4 pitanja su formulirana tako da su ispitanici imali ponuđeno više odgovora, te su morali odabrati samo jedan odgovor. Ostalih 10 pitanja su na principu skale procjene, od 1

do 5, ovisno slažu li se u potpunosti sa pitanjem, ili se ne slažu. Zadnje pitanje je bilo pitanje otvorenog tipa gdje su mogli napisati svoje kratko mišljenje ili nadodati neki komentar. Anketni upitnik se nalazi u prilogu.

5.4.Obrada podataka

Anketa je naziv za skup podataka, pomoću kojih se prikupljaju i analiziraju stavovi i mišljenja osoba. Koristi se radiispitivanja javnog mišljenja ili za potrebe medicinskog, sociološkog ili nekog drugog istraživanja (<https://hr.wikipedia.org/wiki/Anketa>). Anketni upitnik je konstruiran za potrebe pisanja završnog rada i proveden preko Google obrasca, gdje su podaci pohranjeni i obrađeni. Prva 4 pitanja se odnose na spol i radni staž ispitanika, te na dob i broj djece u skupini. Ostalih 9 pitanja odnose se na stavove i razmišljanje ispitanika. Svi dobiveni rezultati obrazloženi su i prikazani u nastavku.

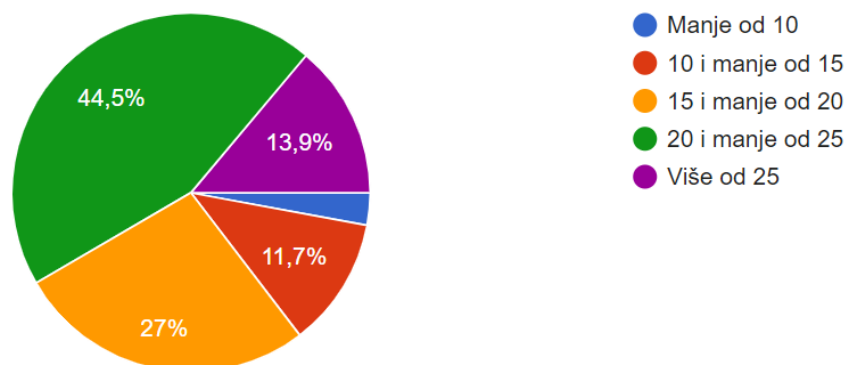
5.5.Rezultati

Prvo pitanje odnosilo se na spol ispitanika. Od ukupno 137ispitanika kojih je sudjelovalo u ovom anketnom upitniku, 98,5% čini ženska populacija, a samo 1,5% muškepopulacije, odnosno 135 ženske osobe su odgovorile i samo 2 muške osobe. Rezultat je očekivan jer je opće poznata činjenica da se predškolskim zanimanjima u najvećem broju opredjeljuju ženske osobe.

Drugo pitanje odnosi se na radni staž ispitanika. Koliko vremena su u radu sa djecom u odgojno obrazovnoj ustanovi. 58,4 %, odnosno 80 ispitanika, je u radu sa djecom manje od 5 godina. Više od 5 godina, ali manje od 15, je njih 27,7%, a više od 15 godina, ali manje od 25, je njih 8,8%. 5 ispitanika, odnosno 3,6 % je u radu sa djecom više od 25 godina, ali manje od 30, dok je svega 1,5 %, odnosno 2 ispitanika u radu sa djecom više od 30 godina. Može se zaključiti da je najveći postotak ispitanika su u radu sa djecom manje 5 godina, a zatim oni ispitanici koji rade sa djecom više od 5 godina,ali manje od 15.

Broj djece u skupini predstavlja treće pitanje. Najveći broj ispitanika, odnosno 44,5% odgovorilo je da u skupini imaju od 20 do 25-tero djece. 15-tero djece,ali manje od 20, imaju njih 27%. 13,9%, odnosno 19 ispitanika je odgovorilo da u skupini ia+maju više od 25-tero djece, dok 11,7% ispitanika u skupini ima 10 do 15-tero djece. Manje od 10-tero djece ima svega 4 ispitanika, odnosno 2,9%.

Većina skupina ima od 15 do 25 djece, dok ispod 15, i ispod 10 djece, ima manji broj skupina.

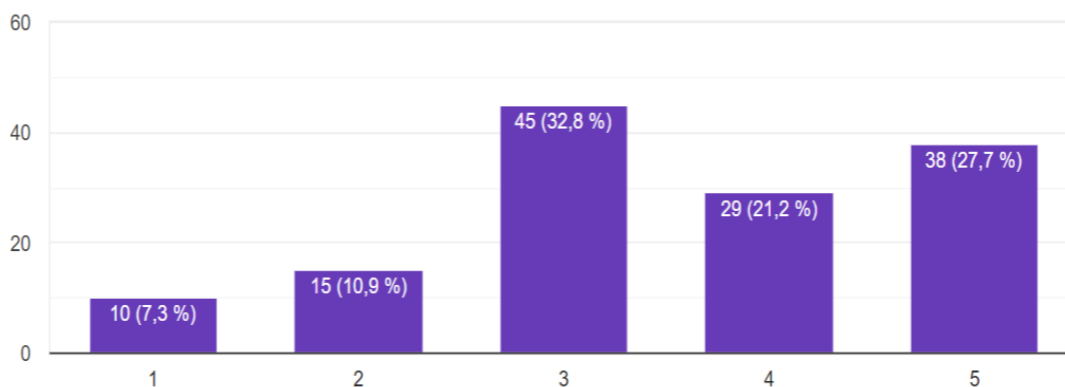
Graf 1. Broj djece u skupini

Četvrto pitanje predstavlja vrstu dobne skupine djece. 59,9% ispitanika radi u vrtičkoj skupini, dok 40,1 % ispitanika radi u jasličkoj skupini. Iz razlike u postotku se može zaključiti da vrtiće u velikom broju ne pohađaju samo djeca u dobi iznad 3 godine, nego da ima i dosta djece koje vrtić pohađaju u takozvanoj jasličkoj dobi, odnosno u dobi ispod 3 godine.

Prvih četiri pitanja odnosila su se na općenite informacije ispitanika, dok se ostatak pitanja predstavljaju tvrdnje, a odnose se na njihove stavove i razmišljanja. Odgovori su na principu skale procjene, od 1- u potpunosti se ne slažem, do 5- u potpunosti se slažem. Odgovaraju po onom broju koji najviše prikazuje njihovom slaganje sa ponuđenom tvrdnjom.

Peto pitanje, odnosno tvrdnja glasi: „Boravak djece u vrtiću za vrijeme pandemije je dobro organiziran“. 7,3% ispitanika se u potpunosti ne slaže sa ovom tvrdnjom, odnosno na skali procjene njihov odgovor je pod brojem 1. 10,9% ispitanika su odgovorili da po njihovom mišljenju, nije da se ne slažu u potpunosti, ali većim dijelom se ne slažu da ovom tvrdnjom, te je njihov odgovor na skali od 1 do 5, pod brojem 2. 32,8% ispitanika je neodlučno o mišljenju ove tvrdnje, odnosno na skali procjene je njihov odgovor pod brojem 3, dok se njih 21,2% djelomično slaže sa ovom tvrdnjom, a odgovor im je na skali pod brojem 4. 27,7% ispitanika se u potpunosti slaže sa ovom tvrdnjom, odnosno 38 ispitanika.

Sam početak pojave virusa i prilagodba na isti, bio je težak proces. Međutim sa vremenom su se svi počeli prilagođavati mjerama i protokolima. Vrtići su većim dijelom dobro organizirani, što možemo zaključiti iz odgovora ispitanika. Dosta truda je uloženo kako bi organizirao prostor za rad i boravak u vrtiću, s obzirom na situaciju koja vlada.

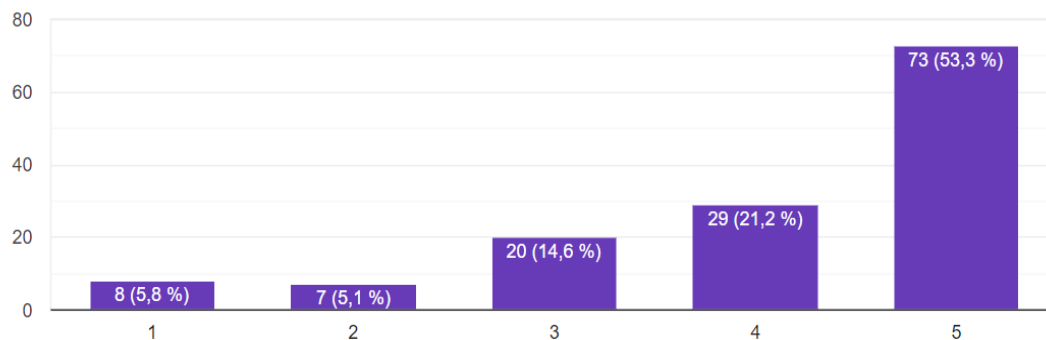
Graf 2. Organizacija boravka djece u vrtiću za vrijeme pandemije.

Osim organizacije prostora, potreben su i druge prilagodbe. Odgojitelji i svi ostali djelatnici koji sudjeluju u radu sa djecom su primorani nositi zaštitne maske na licu, održavati distancu od drugih, te smanjiti međusobni kontakt sa djelatnicima i djecom. Isto tako moraju paziti i da djeca jedni od drugih stvaraju distancu, te da nisu u velikim grupama svi skupa, nego da se drže odvojeno u malim grupicama. To je sve jako teško provoditi, djeca ne razumiju situaciju, a primorani su razumijeti.

Šesto pitanje, odnosno tvrdnja, pokazuje koliko je pridržavanje mjera u radu sa djecom jednostavno. 53 ispitanika, odnosno 38,7% su odgovorili da se u potpunosti ne slažu sa ovom tvrdnjom. Oni smatraju da trenutno raditi sa djecom i pridržavati se svih mjera, nije jednostavno. 27,7% ispitanika se djelomično ne slaže, dok je njih 22,6% odgovorilo da je njihov odgovor neodlučan. Svega 6,6% se slaže sa ovom tvrdnjom, dok samo 4,4% ispitanika, se djelomično slaže.

Ukupno 10% ispitanika se slaže sa tvrdnjom, da je rad sa djecom i pridržavanje propisanih mjera jednostavan, dok 66,4 % ispitanika se ne slaže sa ovom tvrdnjom. Razlika u postotku je jako velika. Na odgojiteljima je da djeca udaljavaju od sebe, smanjuju kontakt sa njima, ne grle ih i ne ljube, i da ih potiču da oni stvaraju daljinu sa drugom djecom. S druge strane da ih moraju odgajati i ukazivati im da je međudobnu suradnju i zajedništvo najbitnije.

Šesta tvrdnja, povezuje se sa sedmom tvrdnjom: „Raditi u vrijeme pandemije je puno zahtjevnije zbog mjera kojih se moramo pridržavati.“

Graf 3. Rad u vrtiću za vrijeme pandemije

Svega 5,8% ispitanika je odgovorilo da se u potpunosti ne slažu sa ovom tvrdnjom, a 5,1% se djelomično ne slaže sa tvrdnjom. Njih 20, odnosno 14,6% nisu sigurni slažu li se ili ne, te je njihov odgovor više neodlučan, dok ih je 21,2% sigurno da se djelomično slažu sa ovom tvrdnjom. Najveći postotak, odnosno najveći broj ispitanika, se u potpunosti slažu da je raditi u vrijeme pandemije zahtjevnije, a oni čine 53,3%.

Zbrajajući zajednički postotak onih ispitanika koji se djelomično slažu i u potpunosti slažu sa tvrdnjom, dolazi se do postotka od 74,5%. Što znači da od ukupnog postotka odgovora svih ispitanika, njih 74,5% smatra da je rad zahtjevniji.

Iz dobivenih odgovora za šestu i sedmu tvrdnju, zaključuje se da je rad sa djecom tokom ove pandemije koja vlada, sve, samo ne jednostavan. To je jako teška situacija, jer se protokoli i pravila zbog virusa COVID 19, jednostavno kose načelima i pravilima odgajanja. Bitno je u ovoj situaciji, djeci osigurati socijalnu povezanost sa odgojiteljima, ali i sa djecom međusobno. Iako se od odgojitelja traži da se socijalnu distanciraju, to ne znači i socijalnu izoliranost. (https://www.rivrtici.hr/sites/default/files/datoteke/preporuke_za_rad_s_djecom_u_vrticu_za_vrijeme_pandemije_koronavirusa_1.pdf)

Na njima je da planiraju različite aktivnosti kojima će kod djece potaknuti osjećaj zajedništva. Međutim, briga o djeci, a istovremeno i briga da se rad provodi po pravilima i protokolima, odgojitelje košta puno energije i ne mogu dati sve od sebe za samo dijete, što je njihov prvotni cilj posla kojeg obavljaju.

Kako pridržavanje mjera mijenja ponašanje odgojitelja, a postavlja se pitanje koliko to mijenja i ponašanje djece. Odgojitelji im moraju pokazivati distancu i udaljavati se od njih, te ih poticati da i oni rade isto. Uočavaju li se promjene u ponašanju djece, da se udaljavaju jedni od drugih i ne grle, predstavlja osmo pitanje. Odgovori ispitanika pokazuju da djeca ipak ne mijenjaju svoje društvene navike i potrebe.

Rezultati osme tvrdnje pokazuju da je jako mali postotak ispitanika odgovorio da uočavaju po djeci da se udaljavaju jedni od drugih, dok je veliki dio ispitanika odgovorio da se ne slaže sa tom tvrdnjom, te da se djeca ponašaju normalno. Djeca koja idu u vrtić su se navikla na svoje vršnjake, i vrijeme koje svakodnevno provode zajedno u skupini, rezultiralo je stvaranjem međusobnih odnosa i zbližavanja. Djeca ne razumiju što znači pandemija i virus, ne razumiju zašto bi oni odjednom morali mijenjati svoje navike i emocionalne potrebe zbližavanja sa drugima. Socio-emocionalne kompetencije djeteta razvijaju se unutar odnosa s drugim bitnim osobama u djetetovu životu. Te su osobe ponajprije roditelji, pogotovo kada se radi o manjoj djeci, a u daljnjem djetetovu razvoju sve važnija postaje i uloga prijatelja. Kvaliteta tih ranih odnosa ima izniman utjecaj na socio-emocionalni razvoj djeteta s posljedicama koje se protežu i na odraslu dob (Jones, Greenberg i Crowley, 2015).

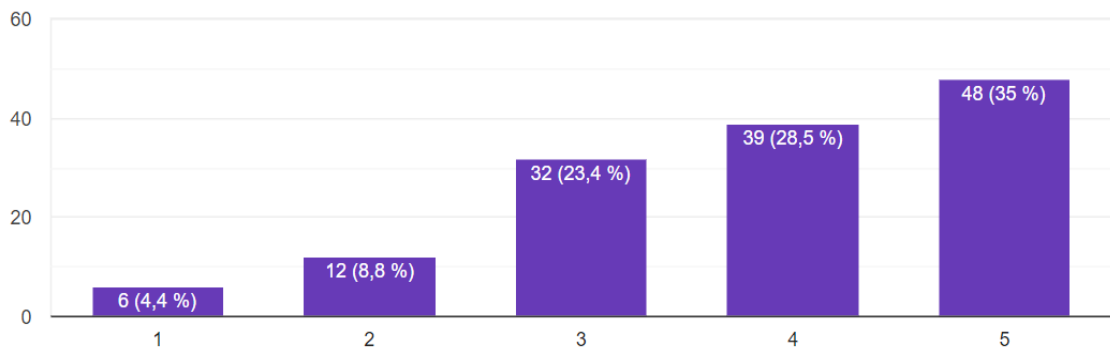
Usprkos mjerama i pravilima kojih se odgojitelji moraju držati, distanciranje i ukidanje socijalnih kontakata sa djecom, pozitivna je stvar što djeca to ne prihvaćaju. Oni se vode svojim potrebama i navikama, te ako žele zagrliti svoga vršnjaka, ili čak svoja odgojiteljicu, oni će to napraviti, i niti jedan virus i pandemija im neće uskratiti njihovu potrebu za pokazivanjem empatije i emocija prema drugima.

Deveta tvrdnja odnosi se na socijalni razvoj djece, a ona glasi: „Pandemija će imati utjecaja na socijalni razvoj predškolske djece“. Socio-emocionalni razvoj predstavlja ključan razvojni zadatak u djetetovu životu. Odnosi se na uspješno prepoznavanje i nošenje s vlastitim i tuđim emocijama u socijalnom kontekstu. Odvija se putem socio-emocionalnog učenja započevši od najranijih dana djetetova života te se kontinuirano nastavlja do odrasle dobi, putem različitih faza i različitim intenzitetom (Weissberg i sur., 2015).

Pojam socijalizacije uveo je francuski sociolog E. Durkheim kako bi pojasnio djelovanje društvenih uvjeta na oblikovanje ljudskih osobina. Vlasta i suradnici (2000) su pojam socijalizacije objasnili kao „proces tijekom kojega društvo oblikuje djetetova uvjerenja, očekivanja i ponašanja“, te se po toj definiciji, može se zaključiti da kroz socijalizaciju dijete uči funkcionirati u socijalnom kontekstu.

Sa devetom tvrdnjom, se veći broj ispitanika složio. Njih 35%, odnosno 48 ispitanika, se u potpunosti slaže, dok 28,5% ispitanika se djelomično slaže. 32 ispitanika, odnosno 23,4% se ne može odlučiti slažu li se ili ne sa tvrdnjom, te je njihov odgovor da se djelomično slažu i djelomično ne slažu sa ovom tvrdnjom, dok ih se 8,8% ispitanika djelomično slaže. Svega 4,4%, odnosno 6 ispitanika, se u potpunosti ne slaže sa ovom tvrdnjom. Kada se zbroji postotak ispitanika koji se u potpunosti ne slažu i djelomično ne slažu sa ovom tvrdnjom, dobije se

postotak od 13,2%., a to znači da samo 13,2% ispitanika smatra da pandemija neće utjecati na socijalni razvoj predškolske djece, dok 63,5 % je zbroj postotka ispitanika koji se djelomično i u potpunosti slažu sa ovom tvrdnjom. Razlika između postotka od 13,% i 63,5% je velika, te se lako zaključuje, da odgojitelji smatraju kako će pandemija imati veliki utjecaj na socijalni razvoj djece.

Graf 4. Utjecaj pandemije na socijalni razvoj predškolske djece

Putem socio-emocionalnog učenja, djeca uče kako primijeniti vještine razumijevanja i upravljanja emocijama, osjetiti i pokazati suosjećanje za druge, uspostaviti i održati pozitivne odnose s drugima, smiriti se kada su uznemireni, donositi odgovorne odluke u životu, prikladno reagirati u situacijama konflikta i slično (Kendziora i Osher,2016; Weissberg i sur., 2015) .

Socijalne interakcije uključuju niz raznih socijalnih vještina. Djeca koja su socijalno kompetentna, svoja ponašanja usklađuju sa tuđim ponašanjima pronalaženjem zajedničkog jezika, razmjenjivanjem informacija i ispitivanjem sličnosti. Djeca se socijalno razvijaju u vrtiću kroz različite vještine funkcioniranja u grupi, a neke od njih su postavljanje pitanja, čekanje u redu, uključivanje u igru, traženje prijatelja za igru, te traženje i pružanje pomoći drugima. Kroz socijalni razvoj razvijaju svoje vještine razumijevanja tuđih i vlastitih osjećaja i emocija, te razvijaju vještine povezane sa postupanjem u stresnim situacijama. (<https://hrcak.srce.hr/file/336148>)

Socijalni razvoj djece ja jako bitan, te je loša posljedica ove situacije sa virusom COVID 19 što se narušava njihov socijalni razvoj.

U prethodnim pitanjima, odnosno tvrdnjama, spominje se dječje ponašanje jednih prema drugima grle li se međusobno ili se udaljavaju jedni od drugih. Deseta tvrdnja može se povezati sa tim tvrdnjama, a odnosi se na dječje ponašanje tokom dječje igre, provode li više vremena sami, udaljavaju li se od drugih, ili se ponašaju normalno, prilaze jedni drugima, igraju se

međusobno i ne stvaraju razlike u ponašanju. Srećom, ne događaju se razlike u njihovom ponašanju kada je u pitanju igra. Najveći broj ispitanika su odgovorili da se ne slažu sa tvrdnjom da uočavaju razlike u ponašanju djece tokom igre a njihov postotak je 47,4%. Sa ovom tvrdnjom se djelomično ne slaže 24,8% , dok se 14,6% ispitanika je neodlučno u svome stavu i mišljenju za ovu tvrdnju. Ispitanici koji se djelomično slažu sa tvrdnjom da uočavaju razlike u ponašanju djece tokom igre, da se udaljavaju jedni od drugih i više vremena provode sami, čine 9,5%, dok ih svega 3,5% se u potpunosti slaže sa tvrdnjom.

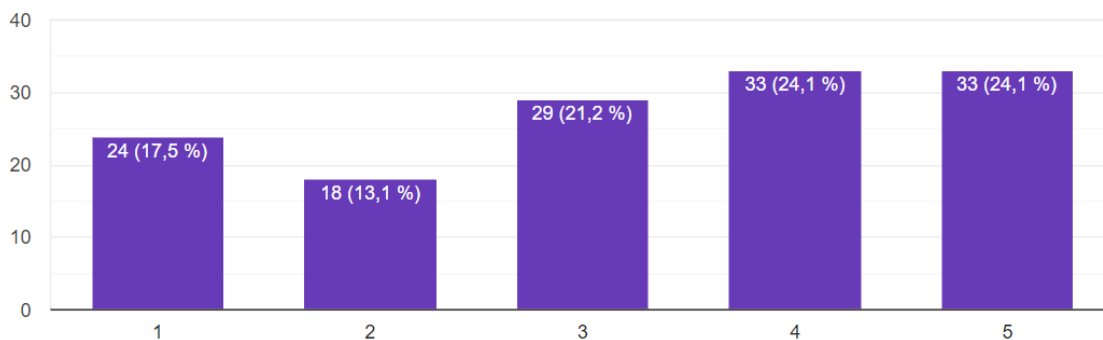
Po mišljenju ispitanika, ne dolazi do razlika u dječjim ponašanjima tokom igre, i dalje se ponašaju isto kako su se ponašali i prije pandemije. Igraju se jedni sa drugima, prilaze jedni drugima, traže društvo tokom igre, a odvajanje se događa rijetko.

Bitan aspekt socijalnog razvoja predstavlja djetetov odnos sa vršnjacima. Dijete u interakciji sa drugom djecom zadovoljava svoje potrebe za pripadanjem i za intimnošću, a potreba za druženjem je najviše naglašena kod djece predškolske dobi, kada je i najizraženija. Kroz igru djeca stvaraju međusobno zajedništvo i suradnju. Važno je napomenuti kako igra osim na socijalni razvoj, utječe i na emocionalni razvoj djeteta, kroz regulaciju i kontroliranja emocija.

https://vrtic-sunce.zagreb.hr/UserDocsImages/Psihologija_djecje_igre.pdf

Jedanaesta tvrdnja odnosi se na zajedništvo i stvaranje međusobnih odnosa među djecom. U obrazloženju prethodne tvrdnje, navedeno je kako djeca tokom socijalnog razvoja imaju potrebu za pripadanjem i intimnošću u grupi. Da bi ispunili svoju potrebu za pripadanjem, moraju stvarati međusobno zajedništvo. Kroz igru i aktivnosti, stvaraju određeni oblik zajedničkog odnosa, zajedništva i suradnje. Bitno je da u ovo vrijeme pandemije, kada odgojitelji moraju paziti na distanciranje od djece, i njih međusobno, da pritom ne narušavaju stvaranje njihovog zajedništva i suradnje. Trebaju se osmišljavati razne aktivnosti, u kojima će oni sudjelovati, kako bi i dalje imali osjećaj pripadništva, te da, iako dolazi do fizičke distance, ne dođe i do socijalne izoliranosti.

Pandemija, te poštivanje pravila i protokola, stvaraju određene posljedice na odnosu odgojitelja i djece, te djece međusobno. Cilj odgojitelja je djeci stvoriti osjećaj zajedništva, ali poštivanjem svih mjera koje zahtjeva situacija uzrokovana virusom, nisu u mogućnosti pokazati onaj pravi „pogled“ na zajedništvo i međusobne odnose.

Graf 5. Utjecaj pandemije na „pogled“ o zajedništvu i međusobnim odnosima

Po odgovorima ispitanika, na pitanje: „Pandemija će stvoriti „loš“ pogled na važnost zajedništva i međusobnih odnosa među djecom“, njih 24,1% se u potpunosti slaže sa tom tvrdnjom, dok ih se djelomično slaže, isto 24,1%. To znači da 48,2% ispitanika misli da će pandemija stvoriti loš utjecaj na zajedništvo i međusobne odnose.

21,2% ispitanika je neodlučno u svome mišljenju, 13,1% djelomično ne slaže, dok ih se 17,5% u potpunosti ne slaže sa tvrdnjom.

Kada se zbroji prosjek ispitanika koji se ne slažu sa tvrdnjom dobije se 30,6%. Uspoređujući taj postotak, sa postotkom ispitanika koji se slažu sa tvrdnjom, 48,2%, može se zaključiti kako veći broj ispitanika smatra da će pandemija imati loš utjecaj.

U ovakvoj situaciji, na odgojiteljima je da reagiraju i djeluju na ovu posljedicu. Kroz različite aktivnosti, razgovor i poticaj, djeci ukazivati na važnost međusobnih odnosa i stvaranja zajedništva i suradnje.

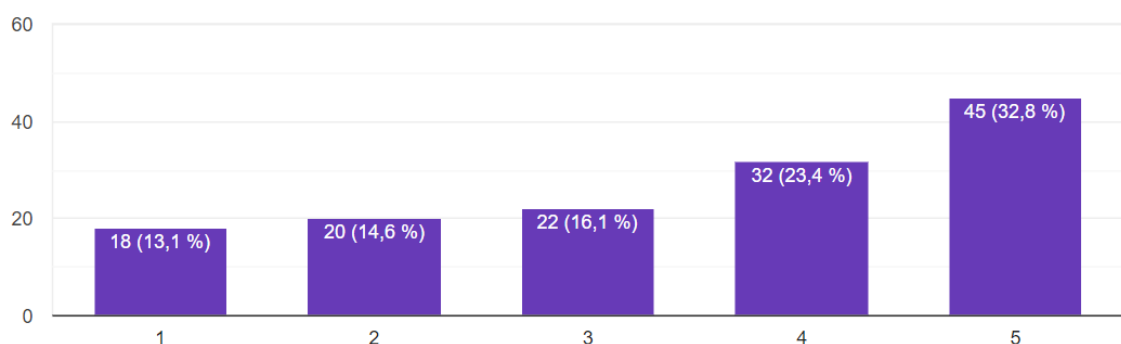
Djeca koja pohađaju vrtić, njima je normalno u vrtiću biti tokom tjedna, a vikend provesti doma. Međutim, prije dvije godine situacija se promijenila. Svih ljudi, pa tako i djeca su bili primorani ostati u svojim domovima, ne samo kroz vikend, nego danima, tjednima, čak i mjesecima. Djeca su se trebala privikavati na to da cijelo vrijeme budu u svome domu sa roditeljima. Nije bilo odgojitelja, niti vršnjaka i druge djece oko njih. Roditelji su bili ti koji su se trebali pobrinuti za djecu, stvarati im zanimacije, aktivnosti i igrati se sa njima. Poneki roditelji su uz to obavljali i posao *online*. Sve je to bilo jako teška situacija, za same roditelje i za djecu.

Nakon nekog vremena situacija se polako vraćala u normalu, svi su se vraćali na svoje poslove, a djeca u vrtiće. Međutim, ostao je još jedan problem, a to je samoizolacija i izolacija. Djeca su ponovno trebala ostajati u svojim domovima sa roditeljima, ako bi dolazilo do bliskih kontakata sa zaraženim osobama, ili ako bi bili zaraženi oni sami.

Već 2 godine se događa ovakva situacija, kada djeca malo idu u vrtić, malo ne idu. Provoditi vrijeme sa djecom, a pritom i imati vlastitog vremena, i vremena za obavljanje posla, roditeljima je jako teška situacija. Zbog toga, neki su roditelji posustajali, te djeci dopuštali korištenje mobilnih telefona i gledanje televizija. Odgovori na dvanaesto i trinaesto pitanje, pokazati će u kojoj mjeri se roditelji žale ili ne žale, na problem dječjeg korištenja tehnologije. Dvanaesta tvrdnja glasi: „Roditelji se žale da djeca previše gledaju TV“, a rezultat pokazuje da 28,5% ispitanika se u potpunosti slaže sa ovom tvrdnjom, da su im se roditelji žalili. Njih 27 ispitanika, odnosno 19,7% se djelomično slaže, a 21,9% je neodlučno u svome odgovoru. 13,9% ispitanika se djelomično ne slaže, dok ih se 16,1% u potpunosti ne slaže sa ovim pitanjem, odnosno njima se roditelji nisu žalili da djeca previše vremena provode gledajući televiziju. Veći je postotak odgovora koji se odnose na to da se roditelji žale na ovaj problem. Roditelji su ti koji trebaju djelovati u ovakvoj situaciji, moraju znati na koji način djeci dopustiti da se koriste televizijom, ali da to bude u određenoj količini, koja neće šteti djeci.

Trinaesta tvrdnja istražuje problem igranja igrica na mobilnom telefonu ili računalu. Za ovo pitanje je također veći broj odgovora dao rezultat da se roditelji žale i na ovaj problem. 32,8% ispitanika se u potpunosti slaže sa tvrdnjom da su im se roditelji požalili kako djeca previše vremena provode igrajući igrice, dok ih se 23,4% djelomično slaže. Kada se zbroje ova dva postotka, dobije se postotak od 56,2%, što znači da ih se više od pola ispitanika složilo sa tvrdnjom da su se roditelji požalili na ovaj problem.

16,1% ispitanika je neodlučno u svome mišljenju, 14,6% se djelomično ne slaže sa ovom tvrdnjom, dok ih se 13,1% u potpunosti ne slaže.

Graf 6. Roditelji se žale na prekomjerno igranje igrica

Uspoređujući rezultate dvanaeste i trinaeste tvrdnje, može se zaključiti kako današnja djeca previše koriste mobilne uređaje i previše vremena provode pred televizijom. To se može svrstati

u posljedicu situacije sa virusom Covid 19, jer su djeca bila primorana puno vremena provoditi kod kuće, a roditelji nisu uvijek bili u mogućnosti posvetiti se djeci cijelo vrijeme. Međutim, sada je na roditeljima da isprave tu grešku, i da oni sami odluče koliko vremena je djeci dovoljno da provedu koristeći tehnologiju, a da to vrijeme ne bude pretjerano i da ne narušava njihov razvoj i odrastanje.

Zadnje pitanje ovog anketnog upitnika, bilo je neobavezno, te su ispitanici koji su htjeli, mogli ostaviti komentar. Komentari koje su ispitanici ostavili su sljedeći:

- U dječjim vrtićima gotovo da ni nema nikakvih mjera (osim maske prilikom kontakta s odraslima te ograničeno okupljanje). Socijalne kontakte djece je jako teško ograničiti tako da smatram da se unutar institucijskog odnosa nije ništa promijenilo za dijete. A što se tiče problema s previše gledanja tv-a, on je postojao i prije pandemije. Roditelji su ti koji im daju takve sadržaje, pa se prigovaranjem na takve sadržaje zapravo žale na svoje postupke.
- Roditelji daju djeci mobitele da imaju svoj mir nažalost.
- Želim naglasiti da vrijeme provedeno ispred ekrana kontroliraju roditelji i sami određuju granice, tako da se ni ne žale.
- Roditelji koji žele unatoč pandemiji mogu naći kvalitetne aktivnosti za sebe i djecu. A tko neće- svaka isprika je dobra!
- Roditeljima je tv i dostupnost medijskih utjecaja vrlo rado primjenjivo sredstvo zaokupljivanja djeteta.. Isto tumače da se bavi edukativnim igrama, tj uopće ne obaziru pažnju na vrijeme i izbor sadržaja, što ih doslovce „gura“ u ovisnost. Roditelji su izgubili roditeljski kompas odgojne komponente i kontakta s vlastitim djetetom.

Po ovim komentarima ispitanika, uočava se da se većina komentara odnosi na problem sa pretjeranim korištenjem tehnologije. Krivnja se stavlja na same roditelje, što i je prava istina. Roditelji su ti koji djeci dopuštaju korištenje mobilnih uređaja i gledanje televizije, i oni bi i trebali znati u kojoj mjeri to dopuštati. Pandemija je jako utjecala na ovaj problem, koji se pojavljivao i puno prije. Roditelji su bili primorani ostajati u svojim domovima zajedno sa djecom, i nisu svi bili u mogućnosti posvetiti se djeci u potpunosti. Neki su imali poslovne obaveze, neki su možda jednostavno iz osobnih razloga trebali vlastito vrijeme bez djece, te im je najlakše bilo dopustiti im gledanje televizije, kako bi uskratili barem malo vremena.

Jedan komentar odnosi se na ponašanje u vrtiću s obzirom na protokole i pravila stvorenih zbog virusa, a govori o tome kako nema puno promjena osim nošenja zaštitnih maski i zabrana okupljanja, te da je teško ograničiti dječje kontakte. U pravilu trebalo bi više biti promjena u

vrtiću, nošenje zaštitnih maski, korištenje dezinfekcijskih sredstava, dezinficiranje prostora, igraćaka, pribora, distanciranje od drugih, a i same djece. Sve ovisi kako koji vrtić radi, ali pravila su ta, i trebala bi se poštivati. Kako je navedeno i u prethodnim pitanjima, da je jako teško raditi sa djecom u ovakvoj situaciji te da dječje kontakte se ne može zabraniti, tako se nalazi i u komentaru.

6. ZAKLJUČAK

Dvije godine je prošlo od pojave virusa COVID-19. Svijet je pretrpio različite situacije i neprilike, sa kojima se još nitko nije susreo. Jednog dana, stalo je sve. Sve što je bilo normalno, odjednom je nestalo, i svi su imali samo jedan zadatak, a to je bilo, ostati doma.

Kako je pandemija polako „sazrijevala“, uvodili su se neki određeni protokoli i pravila, da bi ljudi mogli opet obavljati svoje poslove izvan doma, kretati se i na neki način, probati opet živjeti kao prije. Prvo pravilo je bilo pravilo nošenje zaštitnih maski, te distanciranje od svih. Vrijeme je prolazilo, ljudi su se pridržavali pravila, ali nitko se nije zapitao koje su posljedice takvog ponašanja.

U ovome radu kroz anketni upitnik, došli smo do razmišljanja odgojitelja, da bih mogli uvidjeti koje su posljedice na djecu, na njihovo ponašanje i budući razvoj. Rezultatima svih odgovora, može se zaključiti, kako većina odgojitelja, smatra da ova današnja situacija, i način na koji se sa djecom radi, ima velike utjecaje na njihov socijalni razvoj. Odgojitelji moraju stvarati distancu od djece, a istovremeno ih učiti na zajedništvo. Moraju se sa njima povezati, a istovremeno nositi zaštitnu masku, te ih djeca praktički niti ne vide. Na odgojiteljima je teška situacija u kojoj im je rad puno zahtjevniji nego je bio prije. Situacija sa ovim virusom utječe i stvara velike posljedice, na samu djecu, isto kao i na sve ljude. Teško je udaljavati se od svih, konstantno imati u glavi „Moram napraviti metar razmaka“, a da pritom u svima nama ostane onaj osjećaj za pripadnošću društvu i međusobnom zajedništvu.

Srećom, od svih pravila, jedno pravila djeca nisu prihvatila. Iako odgojitelji trebaju što manje biti u fizičkom kontaktu, djeca nisu to prihvatila. Ne udaljavaju se jedni od drugih, ne odvajaju se na stranu, nego se igraju i dalje zajedno, i dalje teže ispunjenu potrebama za pripadanjem i zajedništvu, iako je trenutno situacija takva, da je važnije i sigurnije udaljiti se od drugih, nego biti zajedno.

7. SAŽETAK

Pojavom virusa COVID 19, došlo je do neočekivanih preokreta u životima ljudi i djece. Zaštitne maske na licima ljudi i fizička distanca, postalo je „novo normalno“. Svaka promjena u životu ima svoje posljedice, pozitivne i negativne. U ovome istraživačkom radu, kroz anketni upitnik, ispitao se određeni broj odgojitelja, kako bi se pokušalo istražiti mišljenje odgojitelja o promjenama u ponašanju djeteta, te o njegovom slobodnom vremenu provedenom sa obiteljima, tijekom *lockdowna*.

Pandemija COVID 19 ostavlja velike utjecaje na djetetov razvoj. Odgojitelji su se složili kako je raditi pod određenim mjerama i protokolima kako bi se zaštitili oni sami, ali i djeca, jako zahtjevno. Lice prikrivati zaštitnim maskama, te paziti na fizički kontakt sa djecom, je teško izvedivo. A s druge strane, stvara se loša posljedica na dijete, jer ga se treba učiti zajedništvu, dok se istovremeno od njega fizički udaljava. Pozitivna stvar je da djeca nisu mijenjala svoje ponašanje što se tiče fizičkih kontakata. Ne udaljavaju se jedni od drugih, igre provode zajedno, te se ne izdvajaju sa strane. Ali, po mišljenju odgojitelja, negativna posljedica pandemije COVID 19 odrazit će se na njihov socijalni razvoj. Na odgojiteljima je zadatak da uoče sve promjene koje nastaju, te na vrijeme reagiraju. Odgojitelji su ti koji najviše vremena provedu sa djetetom, te mogu vidjeti sve njegove promjene u ponašanju.

Početak pandemije obilježio je *lockdown*, odnosno zatvaranje svih djelatnosti, svih trgovina, odnosno zatvaranje cijeloga svijeta i svih ljudi u njihove domove. Djeca nisu išla u vrtiće, nego su bili sa svojim roditeljima. Zbog toga, problem sa korištenjem mobilnih uređaja i prekomjerno gledanje TV ekrana, nakon *lockdowna*, postao je još veći. Neki roditelji su svome djetetu dopustili korištenje tehnologije, što je dovelo do toga da vrijeme koje je dopušteno s obzirom na njegov uzrast, je postalo puno veće.

Pandemija COVID 19 svakim danom ostavlja svoj trag na razvoj samoga djeteta, te će, nažalost, djeca još jako dugo vremena osjetiti te posljedice. Na roditeljima je zadatak da slobodno vrijeme koje imaju sa djetetom unutar svoje obitelji, pokušaju provoditi na adekvatan i siguran način, koji najbolji odgovara njihovom djetetu, te da budu kompetentni roditelji koji će osigurati sigurno okruženje za optimalan razvoj djeteta. Osim roditelja, i odgojitelji imaju zadatak, da proučavaju djetetovo ponašanje, te da pokušaju usprkos svim mjerama rada, djetetu stvarati osjećaj zajedništva.

7. SUMMARY

With the advent of the COVID 19 virus, there have been unexpected upheavals in the lives of people and children. Protective masks on people's faces and physical distance have become "the new normal". Every change in life has its consequences, positive and negative. In this research work, through a questionnaire, a number of educators were surveyed to try to investigate the opinion of educators about changes in the child's behavior and his free time spent with families during the lockdown.

The COVID 19 pandemic is having a major impact on a child's development. Educators agreed that working under certain measures and protocols to protect themselves, but also children, is very demanding. Covering the face with protective masks, and paying attention to physical contact with children, is difficult to do. On the other hand, a bad consequence is created for the child, because he needs to be taught community, while at the same time physically moving away from him. The positive thing is that the children did not change their behavior when it came to physical contact. They do not move away from each other, they play games together, and they do not stand out. But, according to educators, the negative consequences of the COVID 19 pandemic will affect their social development. It is the task of educators to notice all the changes that occur, and react in time. Educators are the ones who spend the most time with the child, and can see all his changes in behavior.

The beginning of the pandemic was marked by a lockdown, ie the closure of all activities, all shops, ie the closure of the whole world and all people in their homes. The children did not go to kindergarten, but were with their parents. As a result, the problem with using mobile devices and over-watching TV, after the lockdown, has become even bigger. Some parents have allowed their child to use the technology, which has led to the time allowed given his age becoming much longer.

The COVID 19 pandemic leaves its mark on the development of the child every day, and, unfortunately, children will feel these consequences for a very long time. It is up to the parents to try to spend their free time with the child within their family in an adequate and safe way, which best suits their child, and to be competent parents who will provide a safe environment for optimal child development. In addition to parents, educators also have the task of studying the child's behavior, and to try, despite all measures of work, to create a sense of community in the child.

8. LITERATURA

1. Berc, G., Blažeka Kokorić, S. (2012). Slobodno vrijeme obitelji kao čimbenik obiteljske kohezivnosti i zadovoljstva obiteljskim životom. *Kriminologija i socijalna integracija: časopis za kriminologiju, penologiju i poremećaje u ponašanju*, 20 (2): 15-27.,
2. Birstić, M. (2021). Načini provođenja slobodnog vremena djece predškolske dobi prije i tijekom prvog vala bolesti COVID 19 te procjena roditelja o utjecaju novonastale situacije na dijete. *Dječji vrtić kocka kockica Zadar*. Stručni članak. <https://hrcak.srce.hr/file/376169> , preuzeto 23.03.2022.,
3. Brajša-Žganec, A. (2003). *Dijete i obitelj: emocionalni i socijalni razvoj*. Jastrebarsko: Naklada Slap,
4. Caktaš, B.B., Ivanušec, M. S. (2014) *Odgoj u obitelji*,
5. Chaturvedi, K., Kumar, D. V., Singh, N. (2021.) *COVID-19 and its impact on education, social life and mental health of students: A survey*,
6. Crawford, A., Vaughn, K. A., Guttentag, C. L., Varghese, C., Oh, Y., Zucker, T. A. (2021). "Doing what I can, but I got no magic wand:" a snapshot of early childhood educator experiences and efforts to ensure quality during the Covid-19 pandemic. *Early Childhood Education Journal*, 112,
7. Čudina Obradović, M. i Obradović, J. (2006). *Psihologija braka i obitelji*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga,
8. Fičko, L. S., Čukljek, S., Smekar, M., Hošnjak, A. M., (2017). Promocija mentalnog zdravlja i prevencija mentalnih poremećaja kod djece i adolescenata – sistematičan pregled literature. *Časopis za primijenjene zdravstvene znanosti (Journal of Applied Health Sciences)*, Vol. 3 No. 1. <https://hrcak.srce.hr/file/270286>, preuzeto 14.03.2022.,
9. Galović, F., (2021). *Mentalno zdravlje u doba pandemije*. <https://www.kzz.hr/sadrzaj/novosti/mjesec-borbe-protiv-ovisnosti-odrzano-mrežno-predavanje/MENTALNO%20ZDRAVLJE%20U%20DOBA%20PANDEMIJE%20d.pdf>), preuzeto 23.02.2022.
10. Haralambos, M. i Heald, R. (1980). *Uvod u sociologiju*. Zagreb: Globus.
11. Hemingway, E. (1940). *Za kim zvono zvoni*. <https://www.lektire.hr/komu-zvono-zvoni/> , preuzeto 17.12.2021.
12. Juul, J., Jensen, H. (2010). *Od poslušnosti do odgovornosti*. Zagreb: Naklada Pelago.
13. Kadum S., Lepičnik, V., J., Hmelak, M. (2021). Attitudes of future preschool educators about parental competencies// *Ekonomski istraživanja*, 34.

- <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1331677X.2021.2006076>, preuzeto 23.03.2022
14. Kendziora, K., i Osher, D.,(2016); Weissberg i sur., (2015). Promoting Childrens and Adolescents Social and Emotional Development: District Adaptations of a Theory of Action. Journal od Clinical Child & Adolescent Psychology. [https://www.researchgate.net/publication/307969423_Promoting_Children's_and_Adolescents' Social and Emotional Development District Adaptations of a Theory of Action](https://www.researchgate.net/publication/307969423_Promoting_Children's_and_Adolescents'_Social_and_Emotional_Development_District_Adaptations_of_a_Theory_of_Action) , preuzeto 18.03.2022.
 15. Klarin, M. (2006) Razvoj djece u socijalnom kontekstu. Jatrebarsko: Naklada Slap,
 16. Lodding, L. (2021.) The effects of Covid-19 young people, Global child forum.
 17. Ljubetić, M. (2007). Biti kompetentan roditelj. Zagreb: Mali profesor.
 18. Ljubetić, M. (2012). Nosi li dobre roditelje roda?! Odgovorno roditeljstvo za kompetentno dijete. Zagreb: Profil International.
 19. Maleš, D. i Kušević, B. (2011). Nova paradigma obiteljskoga odgoja. U: D.Maleš, (Ur.), Nove paradigme ranoga odgoja (str. 41-66). Zagreb, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
 20. Pascoletti, C. (2015). Put do dobrog roditelja. Zagreb: TRSAT.
 21. Ranogajec Benaković, K., Galetić, G.A. i sur. (2009). Naša poticajna obitelj. Zagreb: Centar za edukaciju i savjetovanje „Sunce“.
 22. Stevanović, M. (2000). Obiteljska pedagogija. Varaždinske toplice: Tonimir.
 23. Šorli, S., Klinar, D., Kern, N. (2007). Cjelovita ekologija: Put u svjesno društvo. Ptuj: ZRS Bistra. <https://hrcak.srce.hr/file/111893>, preuzeto 23.03.2022.
 24. Tutić, I., (2020). Total croatia news . <https://www.total-croatia-news.com/lifestyle/41056-coronavirus-croatia>, preuzeto 14.03.2022.
 25. Vlasta i suradnici
 26. Vukasović, A. (1989). Analiza i unapređivanje odgojnog rada. Samobor: Zagreb – radna organizacija za grafičku djelatnost.
 27. <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Modeli%20i%20preporuke%20za%20provedbu%20nastave%20u%202020-2021%2029.8.2020.pdf>, preuzeto 20.03.2022.,
 28. <https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/03/Upute-vrtici-i-skole-29-4-2020.pdf> , preuzeto 20.03.2022.,
 29. <https://www.consilium.europa.eu/hr/policies/coronavirus/>, preuzeto 23.02.2022.,

30. <https://hrcak.srce.hr/file/46789> , preuzeto 15.12.2021.
31. https://hr.wikipedia.org/wiki/Anketa_16.12.2021, preuzeto 16.12.2021.
32. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10643-021-01215-z> , preuzeto 21.03.2022.
33. <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=44727>, preuzeto 23.03.2022.
34. <https://www.unicef.org/bih/objave-medijima/uticaj-pandemije-covid-19-na-lo%C5%A1e-mentalno-zdravlje-djece-i-mladih-predstavlja-%E2%80%9Evrh>, preuzeto 20.03.2022.

9. PRILOZI I POPIS GRAFOVA

9.1. Prilog 1. Anketni upitnik

Stavovi odgojitelja o slobodnom vremenu obitelji i djeteta u doba pandemije COVID-19

Ispitujemo odgojitelje predškolske djece o njihovom radu u vrtiću, tijekom pandemije

1. Vi ste: *

- Muško
- Žensko

2. Vaš radni staž u odgojno obrazovnoj ustanovi je :*

- Manje od 5 godina
- Više od 5 godina ali manje od 15
- Više od 15 godina ali manje od 25
- Više od 25 ali manje od 30
- Više od 30 godina

3. Koliko djece imate u skupini:*

- Manje od 10
- 10 i manje od 15
- 15 i manje od 20
- 20 i manje od 25
- Više od 25

4. Radim u :*

- Jasličkoj skupini
- Vrtičkoj skupini

5. Boravak djece u vrtiću za vrijeme pandemije je dobro organiziran.*

U potpunosti se ne slažem 1 2 3 4 5 u potpunosti se slažem

6. Pridržavaje propisanih mjera u radu sa djecom je jednostavno.*

U potpunosti se ne slažem 1 2 3 4 5 u potpunosti se slažem

7.Raditi u vrijeme pandemije je puno zahtjevnije zbog mjera kojih se moramo pridržavati.*

U potpunosti se ne slažem 1 2 3 4 5 u potpunosti se slažem

8.Uočavam razlike u ponašanju djece za vrijeme njihova boravka u vrtiću u vrijeme pandemije (izbjegavaju dodire, ne grle se...)*

U potpunosti se ne slažem 1 2 3 4 5 u potpunosti se slažem

9.Pandemija će imati utjecaja na socijalni razvoj predškolske djece.*

U potpunosti se ne slažem 1 2 3 4 5 u potpunosti se slažem

10.Uočavam razliku tijekom dječje igre (izbjegavaju jedni druge, više vremena provode sami...)*

U potpunosti se ne slažem 1 2 3 4 5 u potpunosti se slažem

11.Pandemija će stvoriti loš "pogled" na važnost zajedništva i međusobnih odnosa među djecom.*

U potpunosti se ne slažem 1 2 3 4 5 u potpunosti se slažem

12.Roditelji se žale da djeca previše gledaju TV.*

U potpunosti se ne slažem 1 2 3 4 5 u potpunosti se slažem

13.Roditelji se žale da djeca previše igraju igrice na mobitelu/kompjuteru.*

U potpunosti se ne slažem 1 2 3 4 5 u potpunosti se slažem

14.Hvala na suradnji

9.2. Prilog 2. Grafovi

Graf 1. <i>Količina djece u skupini</i>	20
Graf 2. <i>Organizacija boravka djece u vrtiću za vrijeme pandemije</i>	21
Graf 3. <i>Rad u vrtiću za vrijeme pandemije</i>	22
Graf 4. <i>Utjecaj pandemije na socijalni razvoj predškolske djece</i>	24
Graf 5. <i>Utjecaj pandemije na „pogled“ o zajedništvu i međusobnim odnosima</i>	26
Graf 6. <i>Roditelji se žale na prekomjerno igranje igrica</i>	28